

การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
AN APPLICATION OF TRI-SIKKHA FOR DEVELOPMENT OF
PURPOSIVE CHARACTERS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN
THACHANA SCHOOL, SURAT THANI PROVINCE

พระอดิเทพ อธิวัฒน์ (หมกทอง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

พระอดิเทพ อธิวณฺโณ (หมกทอง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**An Application of Tri-Sikkha for Development of Purposive
Characters of High School Students in Thachana School,
Surat Thani Province**

Phra Aditep Athiwanno (Morktong)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ผู้วิจัย	: พระอดิเทพ อธิวัฒน์ (หมกทอง)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า พธ.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology) รศ.ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว พธ.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)
วันสำเร็จการศึกษา	:

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒) เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรได้แก่ นักเรียนโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๔๙๕ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ เคอร์ซีและมอร์แกน (R.V. Krejcie and D.W. Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๗ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติทดสอบที (t – test) ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F – test) ถ้าพบความแตกต่าง จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ เชฟเฟ่ (Scheffe's method) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า:

๑. การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า โดยรวมทั้ง ๓ ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๘$) รองลงมาคือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านศีล ($\bar{X}=๔.๑๓$) ส่วนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๔.๐๕$) เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดา พบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไปพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มี เพศ ระดับชั้นเรียน อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดาต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ครูและผู้ปกครองควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคี ประหยัด ภูมิใจ เชิดชูในความเป็นไทย ซื่อสัตย์สุจริต สนับสนุนให้เป็นนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติชอบ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถืออย่างเคร่งครัด ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย จะได้เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน ควรสนับสนุนนักเรียนที่เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ให้เป็นนักเรียนที่มีความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ควรส่งเสริมให้นักเรียนเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม และมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง รู้จักประมาณตน มีเหตุผลรอบคอบ ระมัดระวัง มีภูมิคุ้มกันชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม อย่างมีความสุข

Thesis Title : An Application of Tri-Sikkha for Development of Purposive Characters of High School Students in Thachana School, Surat Thani Province.

Researcher : Phra Aditep Adhiwanno (Mokthong)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Direk Nunklam, B.A. (Sociology), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)

: Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew, B.A. (Sociology), M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)

Date of Graduation :/...../2018

Abstract

This research was aimed at three objectives as following : 1) to study on application of Tri-Sikkha for development of purposive characters of high school students in Thachana school, Surat Thani province, 2) to compare the application of Tri-Sikkha for development of purposive characters of high school students in Thachana school, Surat Thani province in terms of general factors as differently, 3) to study the suggestions on guideline for application of Tri-Sikkha for development of purposive characters of high school students in Thachana school, Surat Thani province. This is the quantitative research The population composed of students in Thachana school, Surat Thani province for 495 persons. Sample size by Krejcie and Morgan's table measurement, The samples were amount 217 persons. The instrument for data collection was questionnaire designed by researcher and experts, data analysis by package computer program in social science. The statistics were applied as follow; percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test, F-test, Scheffe's method and one way ANOVA..

The findings were as follows:

1) An application of Tri-Sikkha for development of purposive characters of high school students in Thachana school, Surat Thani province found that by overview was at more level ($\bar{X} = 4.15$) for all aspects when considered in each aspect found that the aspect of wisdom was highest mean ($\bar{X} = 4.28$) and followed up the aspect of precepts ($\bar{X} = 4.13$) and the aspect of meditation was the lowest mean ($\bar{X} = 4.05$) when classified in terms of sex, class level, parents occupation and parents incomes found that by overview was at more level.

2) The comparative result on application of Tri-Sikkha for development of purposive characters of high school students in Thachana school, Surat Thani province in terms of general factors i.e. sex, class level, parents occupation and parents incomes found that there were not different.

3) The suggestions on guideline for application of Tri-Sikkha for development of purposive characters of high school students in Thachana school, Surat Thani province found that teacher and student's parent should promote student for harmony, reconciliation, pride, national praise, honesty, do good on body, speech, and mind. There should promote student for own religious practice, disciplinary regarding in family, school. There should support students who are regarding in learning and activities participation in and out sources learning as regularly. There should support student for using media as properly and living as sufficiently, reasonable, carefulness, and can live with other as happily.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดีโดยได้รับความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.ดิเรก นุ่นกล้า ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รศ.ดร. กันตถน หนูทองแก้ว กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย อีกทั้งได้สละเวลาในการชี้แนะองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ พระครูโฆสิตวิฒนานุกูล, ดร., รศ.ดร. เดชชาติ ตรีทรัพย์, และ คุณโยม สุรศักดิ์ อักษรสาร ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และกรุณาให้ความรู้ตลอดจนคำแนะนำที่มีคุณค่าต่องานวิจัย ในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอเจริญพรขอบคุณ คณะครูและ นักเรียนโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย

อานิสงส์ใดที่จะพึงเกิดขึ้นจากวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และต่อผู้มีอุปการคุณ ผู้มีบุญคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือ ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายนั้น จงประสบแต่ความสุขความเจริญกันทุกท่านด้วยเทอญ

พระอดิเทพ อธิวัฒน์ (หมกทอง)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๒
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา	๕
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์	๖
๒.๓ การใช้ไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์	๑๗
๒.๔ บริบทพื้นที่ศึกษา	๓๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๙
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๔
๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	๔๔
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๕
๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๔๕
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๔๕
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๖
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๔๗

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๐
๔.๒ ขั้นตอนการนำเสนอวิเคราะห์ข้อมูล	๕๐
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๑
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๕๑
ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๓
ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป	๕๗
ตอนที่ ๔ ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป แตกต่างกัน	๖๔
ตอนที่ ๕ ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๖๙
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๑
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๗๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๗๗
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๗๗
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๗๗
บรรณานุกรม	๗๙
ภาคผนวก	๘๔
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๘๕
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลทดลอง Try out	๙๐
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๙๓
ประวัติผู้วิจัย	๙๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย	๔๓
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๔
๔.๑	แสดงจำนวนประชากรและร้อยละข้อมูลทั่วไปจำแนกตามเพศ	๕๑
๔.๒	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปจำแนกตามระดับชั้น	๕๑
๔.๓	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปจำแนกตามอาชีพบิดามารดา	๕๒
๔.๔	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปจำแนกตามรายได้บิดามารดา	๕๒
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม	๕๓
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านศีล	๕๔
๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านสมาธิ	๕๕
๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านปัญญา	๕๖
๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ	๕๗
๔.๑๐	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามระดับชั้นเรียน	๕๘
๔.๑๑	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอาชีพบิดามารดา	๖๐
๔.๑๒	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามรายได้บิดามารดา	๖๒

- ๔.๑๓ แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ

๖๔
- ๔.๑๔ แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตาม ระดับชั้นเรียน

๖๕
- ๔.๑๕ แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามระดับชั้นเรียน ด้านสมาธิ

๖๖
- ๔.๑๖ แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอาชีพบิดามารดา

๖๗
- ๔.๑๗ แสดงผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามรายได้บิดามารดา

๖๘

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

๒.๑ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

๔๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ ๒๓ ๒๔ และ ๒๖ เกี่ยวกับการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ไว้ในทุกวิชา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ คำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

พระพุทธศาสนามีวิธีการ แนวทาง รูปแบบ ที่หลากหลายถึงขั้นที่จัดว่าเป็นเลิศในการปลูกฝัง และพัฒนาตนไปสู่การมีคุณธรรม จริยธรรม เกิดมีขึ้นในใจคือ การใช้หลักพุทธธรรม หากจะย่อลงให้น้อยแล้ว ก็สามารถย่อและประชุมลงได้ในหลักไตรสิกขา ๓ ข้อ ที่นับว่าเป็นหลักแห่งการศึกษาและการฝึกฝนพัฒนาตนเอง ของบุคคลที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบระเบียบที่สุด หลักไตรสิกขา ถือได้ว่าเป็นกระบวนการในการฝึกฝนอบรมฝึกหัดเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ทั้ง ๓ ด้าน คือ พัฒนาด้านพฤติกรรมทางกายเรียกว่า ศิล พัฒนาด้านจิตใจเรียกว่า สมาธิ และพัฒนาด้านกระบวนการความคิด เรียกว่า ปัญญา พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงตรัสยกย่องสรรเสริญ ผู้ใฝ่รู้รักใคร่ต่อการศึกษาหลักไตรสิกขา กล่าวยกย่องผู้รักการปฏิบัติ ไตรสิกขาอย่ามองเป็นทางให้เกิดประโยชน์และเป็นสุขแก่ตนเองและหมู่ชนทั้งหลาย^๑

สำหรับการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า ยังต้องได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการพัฒนาคนต้องเริ่มจากการปลูกฝังและพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องในการขัดเกลาอบรม บ่มนิสัย และพัฒนาศักยภาพ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ประพฤติและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมดีงามและพร้อมเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดคุณลักษณะอันพึง

^๑พระมหาทองล้อม สุเมโธ (อินทะสร้อย) การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยุ จังหวัดแพร่, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๘), หน้า ๑-๒.

ประสงค์ไว้ ๘ ประการ คือ รักษา ศาสนา กษัตริย์ ชื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ^๒ โรงเรียนท่าชนะ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นสถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมในระดับและรูปแบบการศึกษา แต่ด้วยโรงเรียนท่าชนะตั้งอยู่ในชุมชนสังคมเมือง ซึ่งอยู่ติดกับสถานบันเทิงต่างๆ ทั้งร้านเหล้า ร้านเกมส์ เป็นต้น ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ขาดการใฝ่เรียนรู้ ขาดคุณธรรมจริยธรรมอันพึงประสงค์

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและปรารถนาที่จะทำการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ให้มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศีล สมาธิ ปัญญา มีศักยภาพแก่ตนเองในด้านการเรียนและคุณค่าต่อสังคมต่อประเทศชาติ ให้เกิดคุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อนักเรียนและโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๔๕๕ คน

^๒โรงเรียนวัดบางใหญ่. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 1, เอกสารการรายงานการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์. ปีการศึกษา ๒๕๕๖, หน้า ๓-๔.

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๓ ด้าน ได้แก่

- ๑) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านศีล
- ๒) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมาธิ
- ๓) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านปัญญา

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะโรงเรียนท่าชนะ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ เพื่อศึกษาการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่าเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ เพื่อทราบผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีข้อมูลทั่วไปต่างกัน ว่าเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ว่าเป็นอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คำจำกัดความในการศึกษาไว้ ดังนี้

๑.๕.๑ การใช้ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา

๑.๕.๒ หลักไตรสิกขา หมายถึง สิกขา ๓ อย่างที่จะนำมาใช้ในการจัดการศึกษาอบรมและพัฒนาให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนท่าชนะ ไตรสิกขา ๓ ได้แก่ ๑) ศีล ๒) สมาธิ ๓) ปัญญา

๑.๕.๓ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบไปด้วย ๓ ด้าน ได้แก่

๑.๕.๓.๑ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านศีล หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างถูกต้องทางกาย ชื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ไม่พุดจาหยาบคาย ปฏิบัติตามหลักศีล ๕

๑.๕.๓.๒ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านสมาธิ หมายถึง พฤติกรรมที่ทำให้จิตสงบ หรือทำจิตให้ตั้งมั่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม มีความอดทนในการทำงานจนงานสำเร็จ

๑.๕.๓.๓ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความรู้ ความสามารถที่ถูกต้องตามหลักการเหตุและผล สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดไม่ถูกต้องตามหลักไตรสิกขา

๑.๕.๔ นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปีการศึกษา ๒๕๖๐ เท่านั้น

๑.๕.๕ โรงเรียนท่าชนะ หมายถึง โรงเรียนที่มีการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๑

๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๖.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีข้อมูลทั่วไปต่างกัน

๑.๖.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๖.๔ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายกระบวนการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- ๒.๓ การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- ๒.๔ บริบทพื้นที่ศึกษา
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา

ความหมายของหลักไตรสิกขา ไตรสิกขามาจาก ๒ คำ คือ คำว่า “ไตร” แปลว่า สาม ส่วน “สิกขา” แปลว่า การศึกษา การสำเนียง เมื่อรวมกันแล้วแปลว่า สิกขาสาม, หรือข้อที่จะต้องศึกษาสามประการ หรือข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับการศึกษาสาม ประการ กล่าวคือ ศึกษาในอริสัจ อริสมาริ และ อริปัญญา ซึ่งเรียกรวมๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้น ไตรสิกขา หมายถึงข้อที่จะต้องศึกษา ข้อ ปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา หลักสำหรับ ผูกอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระ นิพพาน^๑

หลักไตรสิกขา คือ หลักการพัฒนา ชีวิตเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและเป็นคนสมบูรณ์ แบบตามแนวพุทธ มีหลักสำคัญ ๓ ประการคือ

๑. อริสัจสิกขา คือ ศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลัก จุลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ ในหลักอินทรีย์สังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษ เป็นการศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือดูให้เกิด มีสัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ และสัมมาอาชีวะ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมด้าน ความประพฤตินัยและความสัมพันธ์ทางสังคม ถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การ สร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี

๒. อริจิตตสิกขา คือ ศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่ การ บำเพ็ญสมถกรรมฐานของผู้บริบูรณ์ด้วยอริยศีล ชั้นจันได้บรรลุฌาน ๔ การศึกษาด้านหรือ ขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวายามะ และ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เจริญงอกงามขึ้น จนบุคคล มีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิตพัฒนาถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญา ได้ดี

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเพื่อสันติภาพ, กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, ๒๕๓๘.

๓. อธิปัญญาศึกษา คือ ศึกษาเรื่อง ปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้ฌานแล้วจนได้ บรรลุมรรค ๘ คือเป็นพระอรหันต์ การศึกษา ด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ เจริญองกามขึ้น จนบุคคลมี ความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา หลุดพ้นจาก ความยึดติดถือมั่นต่างๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญา อย่างแท้จริง^๒

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบาย หลักไตรสิกขาในแง่ของการพัฒนามนุษย์ไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า “ถ้าพูดตามภาษาของนักวิชาการสมัยใหม่ หรือตามหลักวิชาการศึกษาศายตะวันออกอิทธิลสิกขา อธิจิตตสิกขาและอธิปัญญาสิกขา ก็ครอบคลุมถึงการทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ และพัฒนาการทางปัญญาโดยลำดับ แต่จะแตกต่างกันโดยขอบเขตของความหมาย และสิกขา ๓ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนจำเพาะตามแนวของพุทธธรรม อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยในขั้นเบื้องต้นจะเห็นได้ชัดว่า ความหมายไปกันได้ดี คือ พูดได้ตรงกันในขั้นพื้นฐาน ว่าจะต้องฝึกฝนอบรมบุคคลให้มีวินัย (รวมถึงความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคม) ให้งอกงามทางอารมณ์ (ทางพระว่าให้จิตเข้มแข็ง ประณีต มีคุณภาพและสมรรถภาพดี) และให้งอกงามทางพุทธิปัญญา (เริ่มด้วยความคิดเหตุผล) สิกขา ๓ นี้เนื่องกันและช่วยเสริมกัน... ไตรสิกขา เป็นระบบฝึกฝนอบรมจากภายนอกเข้าไปภายใน จากส่วนที่หยาบเข้าไปหาส่วนที่ละเอียด และจากส่วนที่ง่ายกว่าไปหาส่วนที่ยากและซึ่งกว่า ...เมื่อฝึกขั้นละเอียดภายในคือ ชันจิตและปัญญาแล้ว ผลก็ส่งกลับออกมาช่วยการดำเนินชีวิตด้านนอก เช่น มีความประพฤติสุจริต มั่นคง มีศีลเป็นไปโดยปกติธรรมของตนเองหรือตั้งใจคอยควบคุมรักษา^๓

สรุปได้ว่า ไตรสิกขา หมายถึงข้อที่จะต้องศึกษาหลักสำหรับ ฝึกอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา เพื่อพัฒนาชีวิตให้ประสบผลสำเร็จและเป็นคนสมบูรณ์แบบ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๒.๒.๑ ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ พบว่า มีการกล่าวถึงคำว่า คุณลักษณะหลายแนวทาง ดังต่อไปนี้ คือ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะว่า หมายถึง เครื่องหมายหรือสิ่งชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำตัวชัดเจน^๔

กวี วงศ์พุ่ม ได้ให้ความหมายคุณลักษณะว่า เป็นการแสดงการกระทำตามคุณสมบัติของตนเองออกมาให้เห็น^๕

^๒ ชวัญษา เอกจิตต์, หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ - ๑๗๐ - ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๙๑๕.

^๔ ราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรม, ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

^๕ กวี วงศ์พุ่ม, ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: พี.เค.อินเตอร์ปริ้นท์, ๒๕๓๙), หน้า ๗๕.

อุมาพร บุญญาวิโรจน์ อธิบายคุณลักษณะว่า ตรงกับภาษาอังกฤษว่า **Characteristics** มีความหมายตามประมวลศัพท์บัญญัติของกรมวิชาการว่า หมายถึง “ลักษณะทางศักยภาพความรู้หรือทักษะสำคัญ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดีเด่นของบุคคล”^๖

พรพรรณ สุทธานนท์ ได้ให้ความหมายคุณลักษณะว่า หมายถึงแบบอย่างพฤติกรรมหรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและชี้หรือแสดงถึงความดีหรือลักษณะประจำบุคคล^๗

พรชัย ภาพันธ์ ได้ให้ความหมายคุณลักษณะว่า หมายถึง สิ่งชี้ให้เห็นความดีหรือลักษณะประจำตัวของบุคคล^๘

สรุปได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นคุณลักษณะที่โรงเรียนชุมชนหรือสังคมต้องการในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก

นอกจากนี้ หน่วยงานหรือนักวิชาการต่างๆ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยไว้หลายประการ

สมพงษ์ จิตระดับ กล่าวถึง คุณลักษณะนักเรียนที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้^๙

๑. เชื้อมั่นในตนเองแบบสากล แต่อ่อนน้อมถ่อมตนแบบวัฒนธรรมไทย
๒. มีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์และวัฒนธรรมที่หลากหลาย (**Global literacy**)
๓. รู้จักสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบและจิตสำนึกสาธารณะในการเมืองระบอบประชาธิปไตย
๔. ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การรู้จักพึ่งพาตนเองได้ มีแนวทางมัชฌิมาปฏิปทา เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายตามแนวพระพุทธศาสนา
๕. การเป็นผู้ประกอบการ (**Entrepreneur**) ในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้มีทักษะ การจัดการและการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๖. การรู้จักคุณค่าของตนเอง ยอมรับในความแตกต่างแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนและเกิดประโยชน์สุขแก่ทุกฝ่าย
๗. ตั้งใจทำงานด้วยความอดทน ขยันหมั่นเพียร รู้จักอดออม มัธยัสถ์การมีวินัยและควบคุมตนเองได้
๘. การเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข รู้จักปรับตัวในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสมดุล แยกแยะและรู้เท่าทัน

^๖อุมาพร บุญญาวิโรจน์, คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลในทัศนะของผู้บริหารเทศบาล ผู้ปกครองและครูโรงเรียนเทศบาลในเขตการศึกษา ๒, **วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.** บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕.

^๗พรพรรณ สุทธานนท์, คุณลักษณะและวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลเมืองในเขตการศึกษา ๒, **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต** บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕.

^๘พรชัย ภาพันธ์, **เมื่อจริยธรรมเด็กหายไปครูไทยต้องกอบกู้**, (วารสารวิชาการ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

^๙สมพงษ์ จิตระดับ, **ทางเลือกสังคมไทยในอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๒๓.

๙. การมีทักษะชีวิตในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีภูมิคุ้มกันของจิตใจที่เข้มแข็ง จนสามารถปฏิเสธกับภัยอันตรายต่างๆ ที่กระตุ้นยั่วให้หลงผิดได้

๑๐. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ดำรงรักษาหลักทอสานต่อวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้ให้แนวคิดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ไว้เป็น ๔ มิติ ดังนี้^{๑๐}

๑. มิติด้านร่างกาย ได้แก่ ๑) พัฒนาทางการด้านร่างกายเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย ๒) พัฒนาการด้านสติปัญญา เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย ๓) มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงไม่เจ็บป่วยง่าย

๒. มิติด้านจิตใจ ได้แก่ ๑) เป็นผู้รู้จักและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี ๒) เป็นที่รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ๓) เป็นผู้รู้จักและเข้าใจสถานการณ์สภาพแวดล้อมภายนอกต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

๓. มิติด้านความรู้ ได้แก่ ๑) รู้อย่างลึกซึ้งถึงแก่นสาระของวิชา ๒) รู้รอบด้านเชิงสหวิทยาการ ๓) รู้ไกลไปถึงอนาคต

๔. มิติด้านทักษะความสามารถ ได้แก่ ๑) ทักษะด้านการคิด ๒) ทักษะการสื่อสาร ๓) ทักษะภาษาต่างประเทศ ๔) ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ๕) ทักษะทางสังคม (ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการปรับตัวทักษะทำงานร่วมกับผู้อื่น) ๖) ทักษะทางอาชีพ ๗) ทักษะทางสุนทรียะ ๘) ทักษะการจัดการ

มณฑนา สังฆะกฤษณ์ และวราพรพรณ น้อยสุวรรณ ได้กล่าวถึง ลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ของอนาคตซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี กล่าวถึงลักษณะของคนไทย สมัยใหม่ว่าประกอบด้วยคุณลักษณะ ๔ ประการ คือ^{๑๑}

๑. คุณลักษณะด้านปัญญา ได้แก่เป็นผู้รู้จักเหตุและผล มีวิจารณ์ญาณในการแยกแยะผิดชอบ ชั่วดี คุณและโทษ รู้จักสิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ บนพื้นฐานความเป็นจริง รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างฉลาดปราดจากอคติรู้เท่าทันต่อการการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ อย่างรวดเร็วและหลากหลาย รู้คุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย รู้จักเลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมภายนอก ท่ามกลางความสับสนวุ่นวายและสภาพการแข่งขันของสังคมไทยในยุคเศรษฐกิจยุคใหม่

๒. คุณลักษณะด้านจิตใจ ได้แก่ มีความละเอียดต่อการกระทำผิด ประพฤติปฏิบัติในความถูกต้อง

๓. คุณลักษณะด้านสังคม ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น สังคมและมวลมนุษยชาติ แก้ปัญหาโดยสันติวิธี เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตย มีจิตสำนึกมุ่งมั่นที่

^{๑๐}เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **คุณลักษณะและภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๘ - ๙.

^{๑๑}มณฑนา สังฆะกฤษณ์ และวราพรพรณ น้อยสุวรรณ, **ทิศทางการศึกษาไทยในอนาคตใน ๑๐๐ ปี** กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓), หน้า ๔๘.

จะพัฒนาและมีความพร้อมที่จะร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในสังคมให้มีสันติสุข มีจิตสำนึก รู้จักใช้ออนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔. คุณลักษณะด้านร่างกาย ได้แก่ รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยทั้งของตนเองและสมาชิกใน ครอบครัวได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถและทักษะในการประกอบกิจการงานและอาชีพที่สอดคล้องกับสมรรถภาพและศักยภาพของบุคคล

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตไว้ว่า คนไทยจะมีพัฒนาการสมวัย มีสุขภาพดี มีสมรรถภาพทางกายสมบูรณ์ มีสุขนิสัยที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์อันดี มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ทักษะทางเทคนิค สามารถใช้เครื่องมือและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว ที่สำคัญควรต้องมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างผสมผสานในลักษณะต่างขั้วมิติต่างๆ เพื่อหาจุดที่สมดุลระหว่างคุณลักษณะดังต่อไปนี้ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลกในอนาคต คือ^{๑๒}

๑. การเป็นผู้นำที่ดี และการเป็นผู้ตามที่ดี
๒. การรักธรรมชาติ ศิลปะและการรักวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
๓. การมีชีวิตรู้จักพอ และการมีชีวิตแข่งขันกันเอาตัวรอดเพื่อประโยชน์สูงสุด
๔. การร่วมมือกัน และการแข่งขันกัน
๕. ค่านิยมความเสมอภาค และค่านิยมเก็งกำไรมุ่งประโยชน์ส่วนตน
๖. การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าของวิทยาการสมัยใหม่
๗. การอยากเรียนรู้ และ การอยากเรียนเพื่อปริญญา เพื่ออาชีพ
๘. การเรียนรู้ลึกซึ้งและการเรียนรู้กว้างขวางหลายสาขา ครอบงำ
๙. การหวงแหนวัฒนธรรมไทยและการรับวัฒนธรรมต่างชาติ
๑๐. ความสามารถในการทำงานเป็นทีมและความเป็นปัจเจกชน

จากการศึกษาทัศนะของหน่วยงานและนักวิชาการเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยพบว่า ลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ สังคม และทักษะความสามารถตลอดจน พฤติกรรมที่แสดงออกต้องสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มี ๒ ด้าน คือ ความมีวินัยและความใฝ่รู้ใฝ่เรียน

๑. ความมีวินัย หมายถึงคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของนักเรียนที่ช่วยให้สามารถ ควบคุมตนเองและปฏิบัติตนตามระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ประกอบด้วยพฤติกรรมที่ แสดงถึงความมีวินัยได้แก่ การตรงต่อเวลา การปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองและยอมรับผลการกระทำ ของตนเอง ปฏิบัติตนตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ทำกิจวัตรของตนเองตามที่กำหนด เคารพสิทธิของผู้อื่น

^{๑๒} สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, วิสัยทัศน์การศึกษาไทยในอนาคต, (วารสารศรีปทุมปีที่๔ ฉบับที่ ๕, ๒๕๔๑), หน้า ๙-๑๐.

๒. ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีความกระตือรือร้นตั้งใจมุ่งมั่นในการเรียน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการแสวงหาความรู้การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การจดบันทึก สรุปความรู้ ประสบการณ์และถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าให้แก่ผู้อื่น นอกจากนี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองควรส่งเสริมให้พึงมีแก่นักเรียน บุตรหลานประกอบไปด้วย

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย ศรัทธายึดมั่นในศาสนาและเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ที่รักชาติศาสนา กษัตริย์ คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ภูมิใจเชิดชูความเป็นชาติไทยปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือและแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ความซื่อสัตย์ สุจริต หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในความถูกต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต คือ ผู้ที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริง ทั้งทางกาย วาจา ใจ และยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคม ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียนและสังคมเป็นปกติวิสัยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ใฝ่เรียนรู้อ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้ที่ใฝ่เรียนรู้อ คือ ผู้ที่มีคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน อย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อยู่อย่างพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและปรับตัว เพื่ออยู่สังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ที่อยู่อย่างพอเพียง คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวังอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยงและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

มุ่งมั่นในการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจและรับผิดชอบต่อการทำงาน ทำหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายาม อดทน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน คือ ผู้ที่มีลักษณะซึ่งแสดงออกถึงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม พุ้มเทกำลังกาย กำลังใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

รักความเป็นไทย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ร่วมอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม

มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอดเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวทียใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร อย่างถูกต้องเหมาะสม ความภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย หมายถึง สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทย ได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งเอกลักษณ์ต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทย

มีจิตสาธารณะ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชนและสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยร่างกาย สติปัญญาลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

สรุปได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยไว้ว่า คนไทยจะมีพัฒนาการสมวัย มีสุขภาพดี มีสมรรถภาพทางกายสมบูรณ์ มีสุขนิสัยที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์อันดี ความเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ทักษะทางเทคนิค สามารถใช้เครื่องมือและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว ที่สำคัญควรต้องมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างผสมผสานในลักษณะต่างขั้วมิติต่างๆ มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ สังคม และทักษะความสามารถ ตลอดจนจนพฤติกรรมที่แสดงออกต้องสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

๒.๒.๒ ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากสถานการณ์และสภาพบ้านเมืองประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นหลักฐานที่ประจักษ์ โดย ทัวกันแล้วว่า การที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก แม้จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด แต่ความเจริญและการพัฒนานั้นก็ได้เป็นไป อย่างยั่งยืน จากนั้นการพัฒนาประเทศโดยมุ่งความพัฒนาเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ยังได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก ผลของความเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจเป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวี ความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ อาทิ เช่น ปัญหายาเสพติดอาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาแหล่งอบายมุข แหล่งเร่ร่อนมั่ว โซ่เถื่อนเด็ก การใช้แรงงานและละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม มลภาวะเป็นพิษ ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตเหล่านี้ ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นผลพวงของการพัฒนาทางวัตถุอย่างขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจทั้งสิ้น ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสังคม ซึ่งท่านพุทธทาส เรียกว่า เป็นภาวะจิตทรามในอารยธรรมแผนใหม่ ภาวะเหล่านี้ได้ค่อยๆ ก่อตัวและเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเมื่อยิ่งมาประจวบกับภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตกด้วยปัญหาต่างๆ ก็จะทำให้ทวีความรุนแรงจนถึงขั้นวิกฤติ^{๑๓}

^{๑๓} พุทธทาสภิกขุ, **คู่มือมนุษย**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕-๒๗

เนื่องจากการศึกษาบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาสังคมและการพัฒนาประเทศ จึงควรมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนของประเทศ อันจะช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดสันติสุขในสังคมได้อย่างแท้จริง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ กำหนดให้สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่ต้องการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวิจฉน์ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน สถานศึกษาจะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่คุณเรียนทุกคนต้องผ่าน การประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านช่วงชั้นการประเมินดังกล่าวเป็นการพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่ม เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในการดำรงชีวิตของผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานสาระความรู้เหล่านั้นให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีงาม

๒.๒.๓ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา (กรณีสถานศึกษาขนาดเล็กอาจเป็นคณะกรรมการชุดเดียวที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ด้วย) ควรดำเนินการโดยเริ่มจากการศึกษานิยาม ความหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิเคราะห์หัวข้อชีวิต และพฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แต่ละคุณลักษณะ ทั้งนี้ควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนรายบุคคลก่อนการพัฒนา เพื่อ กำหนดแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้เรียน พร้อมสร้างหรือเลือกเครื่องมือในการวัดและประเมิน กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการพัฒนาดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้และประเมินผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อตรวจสอบ ความก้าวหน้าและดำเนินการประเมินการผู้เรียนหลังการพัฒนา สรุป และรายงานผลการประเมิน และพัฒนาต่อผู้บริหารสถานศึกษา

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถพัฒนาได้โดยผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนโครงการต่างๆ และกิจวัตรประจำวันของผู้เรียน ซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา มีพัฒนาการและการส่งสมพฤติกรรม ผ่านการขัดเกลาผ่านกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้นำคุณลักษณะ และตัวชี้วัดมาวิเคราะห์แล้วเห็นว่าคุณลักษณะทั้ง ๘ สามารถสังเกตได้ในทุกกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบบการจัดการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษาว่ามีจุดเน้นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประการใด ครูที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถดำเนินการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโครงการต่างๆ และกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนตามสถานศึกษากำหนดไว้ครูมีแนวทางในการดำเนินการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ออกแบบการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสรุปผลการประเมิน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ขึ้นอยู่กับความเข้าใจในพัฒนาการเด็กของพ่อ แม่ ขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดอบรมสั่งสอนของพ่อ แม่ ขึ้นอยู่กับ การเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทักษะ หรือลักษณะที่ดี ขึ้นอยู่กับ การแสดงตัวเป็นแบบอย่างของพ่อ แม่ ในการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย เพราะพ่อแม่เป็นคนใกล้ชิดในครอบครัว เด็กมีอิทธิพลสำคัญสุดต่อพฤติกรรมตามพัฒนาการของเด็ก สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและบุคคลในโรงเรียน เช่น เพื่อน แต่ในขณะที่เดียวกันพ่อแม่ก็ยังมีอิทธิพลอย่างมากสำหรับเด็กอยู่ ดังนั้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ของเด็กขึ้นอยู่กับ การอบรมสั่งสอน ความเข้าใจของเด็ก และการอบรมสั่งสอนเด็ก การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งของพ่อแม่และครู ครูมีอิทธิพลกับเด็กมากและเป็นช่วงที่เด็กมักเชื่อครูมากกว่าพ่อแม่ ฉะนั้น คนที่เป็นครูจึงควรเข้าใจเด็ก ชี้แจงสิ่งที่ถูกต้องให้เด็กมีความยุติธรรมและปฏิบัติตัวกับเด็กอย่างคงเส้นคงวา สม่ำเสมอ ในทางที่จะช่วยให้เด็กมีความยุติธรรมและปฏิบัติกับเด็กอย่างคงเส้นคงวา^{๑๔}

๒.๒.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พอสรุปได้ดังนี้

Peak and Havighurst ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรม หรือความมีวินัยของตนเอง เชื่อว่าการควบคุมของอีโก้และการควบคุมของซูเปอร์อีโก้ รวมกันทำให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างสมเหตุ สมผล บุคคลแต่ละบุคคลจะมีพลังควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ ในระดับที่ไม่เท่ากันอันเนื่องมาจากการได้ความรู้ทางจริยศึกษาที่ทำให้ทราบถึงผลที่จะเกิดจากการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ในระดับไม่เท่ากัน ทำให้ ควบคุมตนเองแตกต่างกันจะเห็นได้ว่าการพัฒนาความมีวินัยของตนเองของ **Peak and Havighurst** ใช้ความรู้ ทางจริยธรรมมาช่วยในการสร้างพลังควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งสามารถพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทางจิตสำนึกที่

^{๑๔}ฉันทนา อุดมสิน, การศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิต ประถมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ปกครอง, *วิทยานพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย(มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗)*, หน้า ๓๖.

สมบูรณ์และมีการควบคุมตนเองจนสามารถสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในตนเองอย่างเหมาะสม^{๑๕}

Piaget กล่าวว่า ความเชื่อที่ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของลักษณะบางประการของบุคลิกภาพ ฉะนั้นการพัฒนาจริยธรรมเป็นเรื่องของจิตใต้สำนึกซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้มาตั้งแต่อายุ ๒-๓ ขวบ พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลมาจากการที่ตัวเด็กได้ร่วมคบหาสมาคมกับผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาการทางร่างกายและทางประสาทหรือเป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครูและผู้ใหญ่ ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget อธิบายว่าการฝึกหัดอบรมและระเบียบวินัยจากทางบ้านเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมของเด็กที่เขาได้รับรู้ เด็กจะยอมรับเอาความเชื่อค่านิยมต่างๆ เหล่านี้ได้ ก็ต่อเมื่อเขาได้เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นได้ใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้น ซึ่งเป็นผลที่เขาได้มีส่วนร่วมทางสังคมและได้แสดงบทบาท เด็กจะต้องสวมบทบาทของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตน จึงจะทำให้เข้าใจผู้อื่น อย่างชนิดเอาใจเขามาใส่ใจเราเด็กจะต้องฝึกหัดคิดพิจารณาไตร่ตรอง สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิ หน้าที่และการแลกเปลี่ยนกันและกัน หยั่งถึงจิตใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น Piaget ยังกล่าวอีกว่า พัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของเด็กที่ได้ศึกษามี ๔ ระยะ คือ^{๑๖}

๑. ระยะที่ ๑ คือระยะเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ ๒ ขวบ เป็นระยะที่เด็กเรียนรู้จากการสัมผัส เคลื่อนไหวอย่างไม่มีจุดหมาย ไม่มีควมสนใจ ตั้งใจในระยะเวลาอันยาวนาน การเคลื่อนไหวร่างกายเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งมาถึงการเคลื่อนไหวอย่างมีจุดหมาย ซึ่งในระยะนี้เด็กไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใดๆ ในการเล่น แต่เริ่มแสดงความพอใจในกิจกรรมที่ทำเสมอทำซ้ำกัน

๒. ระยะที่ ๒ คือระหว่างอายุ ๒ - ๕ ขวบ ระยะนี้เด็กถือตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กชอบเล่นตามลำพังและอยู่ในระยะกำลังเลียนแบบและหัดพูด แม้ว่าจะเล่นกับเพื่อนแต่ก็อยู่ในลักษณะต่างคนต่างเล่น ไม่ได้ใช้ กฎเกณฑ์ร่วมกัน เด็กยังไม่สามารถแยกความคิดของตนเองจากผู้อื่นไม่สามารถนำความคิดของผู้อื่นมาพิจารณาเปรียบเทียบของตน เด็กถูกบังคับให้ยอมรับกฎเกณฑ์ระเบียบจากภายนอกจากผู้ใหญ่และเด็กรู้สึกว่ามันไม่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่อ่อนแอกว่าและไม่รู้ว่าตนมีความคิดแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร

๓. ระยะที่ ๓ คือ ช่วงอายุระหว่าง ๖ - ๘ ปี เป็นระยะที่เด็กมีความร่วมมือกัน เด็กวัยนี้ชอบเล่นกับผู้อื่น ความพอใจในการเล่นไม่ใช่เพื่อความต้องการที่จะออกกำลังกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวอย่างเดียวหรือไม่ใช่เพื่อการอยู่ในโลกแห่งจินตนาการของตนเองตามลำพังแต่ เพื่อความพอใจทางสังคมการตกลงแบ่งปันกันระหว่างเพื่อน ความจงรักภักดีต่อพวกพ้องและไม่ใช่เป็นการเล่นที่ต้องเอาชนะเพียงอย่างเดียว ระยะนี้เด็กมองเห็นแล้วว่ากฎเป็นเพียงข้อตกลง

๔. ระยะที่ ๔ คือ ช่วงอายุระหว่าง ๑๐ - ๑๒ ปี เป็นระยะที่เด็กมีความเข้าใจในกฎดีขึ้น ชอบอภิปรายเพื่อหาข้อตกลงในหลักเกณฑ์ การเล่นเพื่อจะให้สนุกสนาน มีความสลับซับซ้อนกฎเป็นสิ่งที่เปลี่ยนได้และเห็นคุณค่าในการพิสูจน์

^{๑๕} Peak and Havighurst, The Role of the Secondary School Principle in New Jersey.

๒๐๑๔๔, p. ๒๓.

^{๑๖} Piaget, Changing Roles and Responsibilities of the Elementary School Principals, Dissertation Abstracts Internationnal, ๕ (๔) : October. ๑๙๗๔, p. ๓๔.

ฉะนั้นตามทัศนะของ Piaget การพัฒนาความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับกฎนี้เด็กในช่วงระยะที่ ๓ เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ พัฒนาการอายุระหว่าง ๖ - ๘ ปี ต้องมาจากการติดต่อสมาคมร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับเพื่อนฝูงกับบุคคลภายนอกในสังคมที่กว้างออกไป ซึ่งจะทำให้เด็กต้องคิดถึงเหตุผล ไม่เข้าข้างตนเอง เมื่อเข้าใจหลักการเปลี่ยนแปลงตอบแทนกันจะทำให้เข้าใจหลักสัมพันธ์กับผู้อื่น และเด็กวัยนี้ชอบทดลองพิสูจน์และชอบคบหาเป็นระยะที่เขากำลังพัฒนาสติปัญญา สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องใช้ กิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

Kohlberg เป็นนักจิตวิทยาปัญญานิยมตามทฤษฎีของเขา กล่าวว่า ความเจริญทางจิตใจของบุคคลนั้นมีส่วนสัมพันธ์อยู่มากกับความเจริญทางจิตใจของบุคคลนั้นมีส่วนสัมพันธ์อยู่มากกับความเจริญทางสติปัญญา เหตุผลและอารมณ์ โคลเบอร์ก ได้สรุปโดยจัดระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น ๓ ระดับ แต่ละระดับจะมี ๒ ขั้น คือรวมเป็น ๖ ขั้น ดังนี้^{๑๗}

๑. ระดับก่อนเกณฑ์ (อายุประมาณ ๒ - ๑๒ ปี)
 - ๑) ขั้นที่ ๑ ใช้การลงโทษเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ
 - ๒) ขั้นที่ ๒ ใช้การตอบสนองความต้องการของตนเองเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ
๒. ระดับกฎเกณฑ์สังคม (อายุตั้งแต่ ๑๒ ปีขึ้นไปโดยประมาณ)
 - ๑) ขั้นที่ ๓ ใช้การเป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ
 - ๒) ขั้นที่ ๔ ใช้ระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ของสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ
๓. ระดับเลยกฎเกณฑ์สังคม (อายุประมาณ ๒๐ ปีขึ้นไป)
 - ๑) ขั้นที่ ๕ ใช้สัญญาสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ
 - ๒) ขั้นที่ ๖ ใช้หลักการจริยธรรมสากลเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

โคลเบอร์ก มีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์ที่คนเราใช้ตัดสินความถูกผิดของการกระทำจะพัฒนาเป็นขั้นๆ จากต่ำไปสู่ขั้นสูงกว่าทีละ ๑ ขั้นไม่มีการย้อน ไม่มีการข้ามขั้นและไม่มีการเร่งขั้นตามธรรมชาติของ โคลเบอร์ก จริยธรรมแต่ละขั้นจะเป็นผลของการคิดไตร่ตรอง ในการคิดไตร่ตรองจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่น่ามาพิจารณา ส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ทางสังคมที่ได้รับใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้จากการฟังธรรมชาติของผู้อื่น ซึ่งอยู่สูงกว่าระดับพัฒนาการของตน ๑ ขั้น หากข้อมูลต่างๆ เหล่านี้มีความขัดแย้งไม่ลงรอยกัน ความรู้สึกไม่สมดุลก็จะเกิดขึ้น ทำให้ผู้ตกอยู่ในสภาพที่ไม่สมดุลต้องปรับตัวเองโดยการสำรวจและจัดระเบียบตามความคิดเป็นโครงสร้างทางความคิดใหม่ ซึ่งแตกต่างจากเดิมกระบวนการจำแนกและการบูรณาการ จึงเป็นกลไกของการพัฒนาจริยธรรมผลของกระบวนการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ซึ่งมาแทนที่ความเข้าใจเก่าจริยธรรมใหม่นี้อยู่ในขั้นสูงกว่าจริยธรรมเก่าในเชิงคุณภาพอย่าง สิ้นเชิง

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้^{๑๘}

^{๑๗} Lawrence Kohlberg. Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research. New York : Russell Sage Foundation, ๒๐๐๐, p. ๑๗.

^{๑๘} กระทรวงศึกษาธิการ, **คุณลักษณะอันพึงประสงค์**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://taamkru.com/th/> [๒๐ มกราคม ๒๖๕๐]

๑. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

๒. มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเรียน และรักการค้นคว้า

๓. มีความรู้เป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

๔. มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดการสร้างปัญญา และทักษะในการดำรงชีวิต

๕. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

๖. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภคมีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

๗. เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๘. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย กีฬาทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

๙. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสิ่งดีงามให้สังคม

ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์ตามแนวการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพการจักการศึกษา โดยการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและคุณธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในการจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จะเห็นได้ว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้คู่คุณธรรม มีกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ ได้แก่ ๑) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ๒) มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเรียน และรักการค้นคว้า ๓) มีความรู้เป็นสากล

รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์ ๔) มีทักษะและกระบวนการโดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดการสร้างปัญญา และทักษะในการดำรงชีวิต ๕) ระวังการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี ๖) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภคมีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค ๗) เข้าใจประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ๘) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย กีฬาทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และ ๙) รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสิ่งดีงามให้สังคม

๒.๓ การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสิกขานี้ครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติ เมื่อหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดอยู่ในหลักสิกขา ก็กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษา เรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นแหละเป็นเนื้อเป็นตัวเป็นความหมายที่แท้ของการศึกษา การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือเป็นการพัฒนาคนขึ้นไป โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวการพัฒนานั้นคือการศึกษา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้วก็จะเอาคุณสมบัติที่ตัวมีซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การศึกษาก็เลยกลายเป็นเครื่องมือการพัฒนา แนวคิดการพัฒนามนุษย์ตามหลักของไตรสิกขานี้เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม มีหลักการที่สำคัญดังนี้

๑) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นก่อน ได้แก่ (๑) ปัจจัยภายนอกที่ดี (ปรโตโฆสะ) คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร (๒) ฝึกการคิดอย่างถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) เป็นการให้ถูกวิธี ถูกต้องและเป็นระบบอันจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ความเห็นถูกต้องคือสัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นแล้วก็จะทำให้เห็นแนวทางดำเนินการที่ชัดเจนแจ่มแจ้งก็เข้าสู่กระบวนการฝึกตามหลักไตรสิกขา

๒) การฝึกตามหลักของไตรสิกขา ซึ่งมีหลักสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ (๑) ศีล เป็นเรื่องของการฝึกศึกษาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและทางสังคม บางที่ท่านแยกย่อยไปอีก คือ การพัฒนาความสัมพันธ์กับวัตถุ เรียกว่า “กายภาวนา” และการพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ เรียกว่า สीलภาวนา (๒) สมาธิ เป็นการพัฒนาด้านจิตใจ เช่น เรื่องของคุณธรรม ความดี เรื่องของสมรรถภาพจิตใจ ความเข้มแข็ง หมั่นเพียร อดทน ความมีสติ สมาธิ ความสุข ความสดชื่น เบิกบาน เรียกว่า จิตภาวนา (๓) ปัญญา เป็นการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ เน้นความรู้ตามความเป็นจริง หรือรู้ตามที่มันเป็น เรียกว่า ปัญญาภาวนา

๓) วัดและประเมินผล การพัฒนาที่รอบด้านครอบคลุมนั้นนักการศึกษาปัจจุบันว่ามี ๔ อย่าง ซึ่งตรงพอดีกับในพระพุทธศาสนา เรียกว่า การพัฒนา ๔ ด้าน คือ

(๑) พัฒนากาย แยกได้เป็นหลายอย่าง อย่างง่ายที่สุด คือ พัฒนาร่างกายให้แข็งแรงมีสุขภาพดี หายโรคหายภัย แต่พุทธศาสนายังพูดต่อไปอีกถึงการพัฒนากายในความหมายว่า

เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างถูกต้องดีงาม ตัวการพัฒนากาย เรียกว่า กายภาวนา ถ้าเป็นคนก็เรียกว่า ภาวิตกาย แปลว่าคนที่พัฒนากายแล้ว

(๒) พัฒนาศีล คือการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดีมีระเบียบวินัย อยู่ในกฎเกณฑ์กติกา มีชีวิตที่เกื้อกูลเป็นประโยชน์ และมีอาชีพที่ถูกต้องโดยประกอบสัมมาชีพ พัฒนาศีลนี้ปัจจุบันเรียกว่า การพัฒนาทางสังคม ทางพระเรียกเป็นทางศัพท์ว่า ศีลภาวนา ถ้าเป็นคนได้พัฒนาศีลแล้วก็เรียกว่า ภาวิตศีล

(๓) พัฒนาจิต เป็นการฝึกอบรมเสริมสร้างจิตใจ ให้พร้อม สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทั้ง ๓ คือ (๑) คุณภาพจิต ได้แก่ พวกคุณธรรมต่างๆ คือ เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม (๒) สมรรถภาพจิตหรือความสามารถของจิต คือความมีสติ มีวิริยะ ความเพียรพยายามสู้งาน มีขันติ ความอดทนและทนทาน (๓) สุขภาพจิต คือมีจิตที่มีสุขภาพดี มีจิตใจเป็นสุข สดชื่น เบิกบาน ร่าเริง ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส การพัฒนาจิตนี้ถ้าเรียกสั้นๆ ก็เรียกว่า จิตตภาวนา ถ้าเป็นคนฝึกอบรมจิตแล้ว พัฒนาจิตแล้วก็เรียกว่าเป็น ภาวิตจิต

(๔) พัฒนาปัญญาแบ่งได้ดังนี้ ปัญญาขั้นแรก คือปัญญาที่เป็นความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาการ ต่อจากนั้น ลึกซึ้งลงไปอีกคือการรับรู้ เรียนรู้อย่างถูกต้อง ตามความเป็นจริง ไม่เบียดเบียนหรือเอนเอียงด้วยอคติ เนื่องจากการรับรู้ นั้น ยังมีขั้นต่อไปอีกคือการคิดการวินิจฉัย ซึ่งหมายถึงการคิดวินิจฉัยด้วยการใช้ปัญญาโดยบริสุทธิ์ใจ ปัญญาอีกขั้นหนึ่ง คือ ปัญญาที่รู้เข้าใจถึงสาระแห่งความเป็นไปของโลกและชีวิต รู้ทางเสื่อม ทางเจริญและเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้วิธีแก้ไขปัญหา และสร้างสรรค์ความสำเร็จที่ทำให้พัฒนาตน พัฒนาชีวิตและสังคมให้เจริญดีงามยิ่งขึ้นไป ขั้นสุดท้าย ได้แก่ ปัญญาที่รู้เท่าทันธรรมดาของสังขาร คือโลกและชีวิต เข้าถึงความเจริญแท้ของการที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน ทำให้คลายความยึดติดถือมั่นโดยวางใจได้ถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลาย แยกจิตใจออกมาเป็นอิสระได้ เลิกเอาความอยากของตนเป็นตัวกำหนดเปลี่ยนมาเป็นอยู่และทำการด้วยปัญญาเป็นขั้นที่จิตใจเข้าถึงอิสระภาพ หลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์ การพัฒนาทางปัญญา เรียกว่า ปัญญาภาวนา ถ้าเป็นคนก็เรียกว่าภาวิตปัญญา คือเป็นคนที่ได้ฝึกอบรมพัฒนาปัญญาแล้วก็จบการพัฒนา ๔ ด้าน ซึ่งถือว่าครบถ้วนสำหรับชีวิต ดังนั้นการดำเนินชีวิตที่ดีจึงต้องมีการศึกษา และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร ได้เสนอแนวทางถึง ไตรสิกขากับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ไว้ว่า แนวทางในการดำเนินชีวิตตามแบบฉบับไตรสิกขาถือว่าเป็นธรรมะพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิต ได้แก่^{๑๔}

ศีลสิกขา ในด้านของศีลสิกขาคือต้องศึกษาในเรื่องศีล อันได้แก่เจตนาที่จะงดเว้นไม่ละเมิดข้อห้ามด้านกาย ด้านวาจา ให้รักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ผู้ซึ่งมีใจสูง หรือ อาจกล่าวได้ว่าในด้านนี้เป็นการพัฒนาในเรื่องของพฤติกรรม โดยมีส่วนสำคัญที่ควรเน้น คือ

๑. พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือโลกแห่งวัตถุ หรือ อาจกล่าวว่าเป็นการรู้จักใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการรับรู้โดยไม่เกิดผลเสียหรือเกิดโทษ

^{๑๔}พระมหาจักรพันธ์ จุกวโร, ไตรสิกขากับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.mcutak.com/default.asp?content=contentdetail&id=๒๓๖๔๐>

แต่ให้เกิดผลดี ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการฝึกอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพในการใช้งาน ให้ตาหูเป็น ให้หูฟังเป็นฯ อยู่ในหลักของอินทรีย์สังวร นั่นเอง การเสพ การบริโภคปัจจัย ๔ การใช้ประโยชน์จากวัตถุ จากอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งเทคโนโลยีด้วย ปัญญาที่รู้เข้าใจมุ่งคุณค่าที่แท้จริง ให้ได้คุณภาพชีวิต ไม่หลงไปกับคุณค่าเทียมตามค่านิยมที่ผิดๆ อันเป็นค่านิยมที่ฟังเพ้อโก้โก้ ที่ทำให้บริโภคมาก แต่เสียคุณภาพชีวิต เรียกว่าง่าย ๆ ว่า กินเป็น บริโภคเป็น ใช้เป็น เริ่มด้วยการกินพอดี อันเป็นการปฏิบัติตามหลักของ โภชนะมัตตัญญูตา

๒. พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและโลกแห่งชีวิต เช่น การอยู่ร่วมกันในทางสังคม โดยไม่เบียดเบียน ไม่ก่อความทุกข์ความเดือดร้อน หรือก่อเวรภัย แต่รู้จักมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์อย่างช่วยเหลือเกื้อกูล ดำรงตนอยู่ในกรอบของศีล ดำเนินชีวิตตามหลักของศีลให้มีความร่วมมือกับการรักษาการศึกษาของสังคม กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน หรือวินัยแม่บทของชุมชนหรือสังคมของตน และวัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งที่เรียกว่าจรรยาบรรณต่างๆ และรู้จักแบ่งปัน การเผื่อแผ่แบ่งปันช่วยเหลือ ตามหลักของการให้ทาน เพื่อช่วยเหลือปลดปล่อย ความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ ให้ความสุข และส่งเสริมการสร้างสรรค์ สิ่งที่ดีงาม ตลอดจนการประพฤติ เกื้อกูลแก่ชีวิตอื่นๆ ทั้งสัตว์มนุษย์และพืชพันธุ์ เช่น การร่วมสร้างเขตอภัยทาน นิวาปสถาน การปลูกสวนป่า สร้างแหล่งต้นน้ำ

๓. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเลี้ยงชีพอย่างมีศิลปวิทยาในวิชาชีพ ที่ฝึกไว้อย่างดี มีความชำนาญที่จะปฏิบัติให้ได้ผลดีและเป็นสัมมาอาชีพ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญ คือ ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น หรือก่อผลเสียหายแก่สังคม หากแต่เป็นเครื่องแก้ปัญหามาของชีวิตและแก้ปัญหามาของสังคม มีชีวิตที่เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์ ทำให้เกิดประโยชน์ เกื้อกูล ที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตของตน ไม่ทำให้ชีวิตตกต่ำ หรือทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือเสื่อมจากคุณความดีในภาวะแห่งตน

จิตศึกษา ในด้านของจิตศึกษาคือศึกษาในเรื่องจิต เรียนรู้เรื่องจิต ให้เข้าใจธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต รู้วิธีการพัฒนาจิต เพื่อให้สงบตั้งมั่น เป็นสมาธิพร้อมที่จะทำกิจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการพัฒนาจิต หรือที่เรียกว่าสมาธิ แยกได้ดังนี้

๑. ด้านคุณภาพจิต ได้แก่คุณธรรมความดีงามต่างๆ เช่น เมตตา กรุณา กตัญญู กตเวที คารวะ หิริโอตตปปะฯ ซึ่งหล่อเลี้ยงจิตใจให้เจริญองงาม และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีงาม

๒. ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ความสามารถของจิต ที่เข้มแข็ง มั่นคงหรือความมีประสิทธิภาพของจิต เช่น มีฉันทะ ความใฝ่รู้ใฝ่ดีงาม ใฝ่กระทำ จิตมีความเพียร ความขยัน ความอดทน มีความระลึกได้ รู้ตัวทั่วพร้อมเท่าทัน ตื่นตัวอยู่เสมอ สามารถควบคุมตัวเองได้ มีความตั้งมั่น แน่วแน่ ใส สงบ เป็นสมาธิ รวมไปถึงความไม่ประมาท ที่จะทำให้ก้าวหน้านั้นคงในพฤติกรรมที่ดีงาม หรือตั้งมั่นในความดีงามและพร้อมที่จะใช้ปัญญาในการใช้ชีวิตและประกอบกิจหน้าที่

๓. ด้านสุขภาพจิต ได้แก่สภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัวเศร้าหมอง ร่าร้อน หากแต่มีความสดชื่น เิบอิม ร่าเริง เบิกบาน ผ่อนคลาย ผ่องใส เป็นสุข ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพกาย และทำให้พฤติกรรมที่ดีงามมีความมั่นคง สอดคล้องกลมกลืน หรืออยู่ในภาวะที่สมดุล

ปัญญาศึกษา ในด้านปัญญาศึกษาคือศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้านปัญญา ในการพัฒนาด้านปัญญานี้จะมีการพัฒนาอยู่หลายระดับ เช่น

๑. ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา หรือที่เล่าเรียนมาและรับการถ่ายทอด ศิลปะวิทยาการ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การรับรู้ประสบการณ์และเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามเป็นจริง ไม่บิดเบือน หรืออคติด้วยความรัก ความซึ้ง และเพราะความกลัว

๓. การคิดพินิจพิจารณาวินิจฉัยอย่างมีวิจารณ์ญาณ ด้วยการใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์ อิสระไม่ถูกกิเลส เช่น ความอยากได้ผลประโยชน์ และความเกลียดชังเข้าครอบงำ

๔. การรู้จักมอง รู้จักคิด มีหลักการคิด มีวิธีคิดที่จะเข้าถึงความจริง และได้คุณประโยชน์ มีโยนิโสมนสิการ อย่างที่เรียกว่ามองเป็น คิดเป็น เช่น รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ สืบสาวหาเหตุปัจจัยของสิ่งเกิดขึ้น ดำรงตั้งอยู่และแปรเปลี่ยนสภาวะไป

๕. การรู้จักจัดการ ดำเนินการ ทำกิจให้สำเร็จ ฉลาดในวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย

๖. มีความสามารถในการแสวงหา เลือกคัดจัดสรรประมวลความรู้ คิดได้ชัดเจน และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยงสร้างเป็นเครือข่ายความรู้และสร้างเป็นความรู้ความคิดใหม่ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์

๗. มีความรู้แจ้งเข้าถึงความจริงของโลกและชีวิต รู้เท่าทันกับธรรมดา หรือกับธรรมชาติทั้งหลาย ที่ทำให้วางใจถูกต้องต่อทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถแก้ปัญหาชีวิต ขจัดความทุกข์ในจิตใจของตนเองได้ หลุดพ้นจากความยึดติดในสิ่งทั้งหลาย จิตไม่ถูกบีบคั้นครอบงำกระทบกระทั่งด้วยความผันผวนแปรปรวนของสิ่งต่างๆ หลุดพ้นเป็นอิสระ อยู่เหนือกระแสโลก

๒.๓.๑ การนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารการศึกษา

จากแนวคิดตามหลักของไตรสิกขาดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบของไตรสิกขา ประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑) ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ หมายถึง มีปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการที่ดี ซึ่งก็คือ ทรัพยากรทางการบริหารทุกๆ ด้าน ได้แก่ ระบบบริหาร อาคารและสถานที่ หลักสูตร สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องงบประมาณ เป็นต้น ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ ดังที่กล่าวมานี้เรียกว่า “บุพภาคของการศึกษา” คือ สิ่งที่ต้องจัดให้มีขึ้นก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักไตรสิกขา

๒) กระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขา คือ การเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขา การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

๓) วัดและประเมินผลการใช้ไตรสิกขาในการบริหารจัดการศึกษา คือ

(๑) ผลที่เกิดกับตัวผู้เรียน เช่น ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านกาย ทางด้านศีล ทางด้านจิตใจ ทางด้านปัญญามากน้อยเพียงใด

(๒) ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน เช่น โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน วัดในชุมชนได้ศาสนทายาทเป็นกำลังส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มมาก

ขึ้น ครอบครัวในชุมชน มีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขไว้ช่วยเหลือครอบครัวและช่วยในการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน นักวิชาการได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า เราจะต้องเห็นตรงกันก่อนว่า คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นั่นคือ คนเป็นตัวตั้งของการพัฒนาทั้งหลาย คนที่ได้รับการพัฒนาดีแล้วจะบรรลุถึงสถานะที่เรียกว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อคนชนิดนั้นไปอยู่จุดใดของสังคม เขาก็มีส่วนให้จุดนั้นพัฒนาไปด้วย กล่าวคือมนุษย์ที่สมบูรณ์จะช่วยพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมต่อไป

ที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการได้มีแนวคิดในการนำเอาหลักไตรสิกขา ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งหมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไป แต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนา ผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่แต่เดิมมาใช้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขามาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน หลักการนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารการศึกษาหลักการจัดตั้งต่อไปนี้ ๑) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ ทรัพยากรทางการบริหารทุกๆ ด้าน เช่น ระบบบริหาร อาคารและสถานที่ หลักสูตร สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์การศึกษา สาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องงบประมาณ เป็นต้น ให้มีความพร้อมที่จะใช้การได้อย่างเต็มศักยภาพในทุกด้าน พร้อมทั้งทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานในทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องจนเกิดเป็นสัมมาทิฐิ คือ เป็นความเห็นที่ถูกต้อง ๒) กระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขา คือ การเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขา การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ๓) วัดและประเมินผลการใช้ไตรสิกขาในการบริหารจัดการศึกษา คือ (๑) ผลที่เกิดกับตัวผู้เรียน เช่น ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านกาย ทางด้านศีล ทางด้านจิตใจ ทางด้านปัญญามากน้อยเพียงใด (๒) ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน เช่น โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน วัดในชุมชน ได้ศาสนทายาทเป็นกำลังส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวในชุมชน มีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขไว้ช่วยเหลือครอบครัวและช่วยในการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น^{๒๐}

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารการศึกษาตามหลักไตรสิกขา วิธีคิดแบบนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ ทรัพยากรทางการบริหารทุกๆ ด้านและสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นก่อน ๒) กระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขา คือ การเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขา การสร้างบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ๓) วัดและประเมินผลการใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน และศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนไปด้วยพร้อมกัน

^{๒๐} แนวคิดการบริหารการศึกษาตามหลักไตรสิกขา กับแนวคิดตามทฤษฎีเชิงระบบ เป็นความสอดคล้องกันที่ลงตัว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://oknation.nationtv.tv/blog/tongtip/๒๐๑๑/๐๓/๑๕/entry-๑>

๒.๓.๒ กระบวนการพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขา

สมณ อมรวิวัฒน์ ได้อธิบายถึง กระบวนการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาไว้ ดังนี้^{๒๑} ว่า ไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างสันติ มีอิสรภาพ เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา วิธีการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา นั้นผู้ศึกษาต้องปฏิบัติตาม แนวทางของมรรคมืองค์แปดได้แก่

๑. การฝึกหัดอบรมตนให้มีศีลด้วยสัมมาวาจา - เจรจาชอบ สัมมากรรมันตะ - การกระทำชอบ และสัมมาอาชีวะ - การเลี้ยงชีพชอบ
๒. การฝึกหัดอบรมตนให้มีสมาธิด้วยสัมมาวายามะ - ความเพียรชอบ สัมมาสติ - การระลึกชอบ และสัมมาสมาธิ - การตั้งจิตมั่นชอบ
๓. การฝึกหัดอบรมให้มีปัญญาด้วยสัมมาทิฐิ - การเห็นชอบ และสัมมาสังกัปปะ - การดำริชอบ

พระราชวรมณี ได้อธิบายถึง กระบวนการพัฒนาปัญญาภายในตัวบุคคลว่าพึงพิจารณาโดยสัมพันธ์กับวิธีทำให้เกิดปัญญา ๓ วิธี คือ^{๒๒}

๑. สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการเล่าเรียน หรือถ่ายทอดกันมา
๒. จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณาหาเหตุ
๓. ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติฝึกหัดอบรม

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอีกหลายอย่างที่ต้องใช้ประกอบกระบวนการพัฒนาปัญญา คือ

๑. การฟัง ชักถาม สอบค้น (สวนะ และปริปุจฉา)
๒. การสนทนา ถกเถียง อภิปราย (สากัจฉา)
๓. การสังเกต เฝ้าดูอย่างพิจารณา (ปัสสนะ หรือนิชามาน)
๔. การพิจารณาโดยแยกกาย (โยโสมนสิการ)
๕. การหาเหตุผล (ตุลนา)

๖. การไตร่ตรอง ตรวจสอบ ทดสอบ สอบสวน ทดลอง และเพ้น (วิมังสาและวิจัย)

๗. การสืบค้นฝึกหัด ทำบ่อย ทำให้มาก (อเสวนา ภาวนาและพหุสีกรรม) กระบวน

การศึกษาตามหลักของไตรสิกขานี้ มีลักษณะที่เด่น และใช้เป็นทฤษฎีทางการจัดการกระบวนการเรียนการสอนได้ ดังที่สรุปวิเคราะห์เป็นข้อ ๆ คือ

๗.๑ ผู้ที่ศึกษาตามกระบวนการศึกษาของหลักไตรสิกขา ต้องปฏิบัติฝึกหัดอบรมตน ด้วยตนเอง ศีล สมาธิ ปัญญา จะไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจากการฟัง การอ่าน การดู หรือการบอกเล่า ต้องเรียนรู้ด้วยวิธีะอูดสาหะ ความสำเร็จของการศึกษาแต่ละระดับนั้น ผู้ศึกษาย่อมวัดและรู้ได้ด้วย ตนเอง ไม่มีผู้ใดประเมินให้ได้

^{๒๑} สมณ อมรวิวัฒน์, การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตรีธรรมสาร, ๒๕๒๘), หน้า ๓๗.

^{๒๒} พระราชวรมณี (ป.อ.ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๓๐), หน้า ๑๔๒-๑๕๘.

๗.๒ เรื่องจากศีล สมาธิ ปัญญา เป็นระบบการฝึกหัดอบรมที่ต้องสามารถละสิ่งที่ควรละและเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ผู้ที่ศึกษาจึงต้องได้รับการแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตรก่อน แต่จะหยุดอยู่เพียงนั้นไม่ได้ ต้องรู้จักคิดและใช้ปัญญา ฝึกฝนไปที่ละขั้น จนสามารถวินิจฉัยแยกแยะสิ่งดี สิ่งชั่ว แล้วละเว้นสิ่งชั่ว เพิ่มพูนสิ่งที่ชอบธรรม และมีจิตใจผ่องใสบริสุทธิ์ได้

๗.๓ การฝึกหัดอบรมตนตามหลักของไตรสิกขา เป็นการฝึกหัดอบรมตนที่เป็นขั้นตอนสืบเนื่องเริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม เริ่มจากสิ่งที่ยากไปสู่สิ่งที่ยาก เช่น การกำจัดกิเลสอย่างหยาบด้วยศีล กิเลสอย่างกลางด้วยสมาธิ กิเลสอย่างละเอียดด้วยปัญญา จนสามารถกำหนดสภาวะลักษณะ สามัญลักษณะ และกำหนดด้วยการละความยึดติดในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นเสียได้โดยสิ้นเชิง

๗.๔ การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขานั้นเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทางร่างกายวาจา ความคิดเห็น จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเป็นการพัฒนาที่กว้างและลึกมากกว่าการศึกษาที่เราเข้าใจโดยทั่วไป

๗.๕ การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการ ที่ว่า มีลักษณะบูรณาการนั้น เพราะองค์ประกอบของไตรสิกขาประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓ ตัวนี้ อาศัยกันและกันทำให้ชีวิต บริสุทธิ์ เพราะเมื่อรักษาศีลดีแล้วก็ต้องประคับประคองตนไว้ด้วย ความไม่ประมาท ก็ต้องรักษาจิตด้วยสติอยู่เสมอ คือ การก้าวสู่แดนแห่งสมาธิ คือ ความสงบมั่นคงแห่งจิต อันเป็นอุปกรณ์สำคัญในการใช้ปัญญา เมื่อจิตไม่ฟุ้งซ่าน ไม่สับสน ไม่วุ่นวาย ย่อมใช้ปัญญาได้อย่างดี ปัญญาที่ใช้บ่อย ๆ ทำให้เฉียบคมว่องไว พอกพูนมากขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยให้ศีล สมาธิ ดีขึ้นด้วย จะเห็นได้ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา มีลักษณะที่ผสมกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีความสอดคล้องรองรับกันยากที่จะแยกออกอย่างโดดเดี่ยว และไม่สามารถตัดองค์ประกอบข้อใดทิ้งไปได้^{๒๓}

สมน อมรวิวัฒน์ ได้สรุป กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาว่า “การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการและปัจจัยการที่มีว่าลักษณะบูรณาการนั้น เพราะทุกองค์ประกอบคือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นอยู่ในองค์รวมของมรรคมีองค์แปดนั้นมีลักษณะผสมผสานกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีความสอดคล้องรองรับกันทั้งในด้านที่ต้องละเว้น และในด้านที่ต้องเจริญองงาม ยากที่จะแยกออกอย่างโดดเดี่ยวและไม่สามารถตัดองค์ประกอบข้อใดทิ้งไปได้^{๒๔}

ไตรสิกขาเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาฝึกฝนอบรมมนุษย์ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ความคิด (ปัญญา)

วไลพร ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม ได้อธิบายถึงมรรคมีองค์แปด ได้แก่^{๒๕}

๑. สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ)	} ปัญญา
๒. สัมมาสังกัปปะ (ความมุ่งหมายดำริชอบ)	

^{๒๓} วคิน อินทสระ, “ปัญญา คุณธรรมสูงสุด”, วารสารศิษย์เก่า ม.ม.ร., (มิถุนายน ๒๕๒๘): ๑๘๑๙

^{๒๔} สมน อมรวิวัฒน์. หลักการเรียนรู้อตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะการเผชิญสถานการณ์, หน้า ๔๕.

^{๒๕} วไลพร ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, จิตวิทยาพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

๓. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)	}	ศีล
๔. สัมมากัมมันตะ (ทำการงานชอบ) ศีล		
๕. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีวิตชอบ)		
๖. สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ)	}	สมาธิ
๗. สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) สมาธิ		
๘. สัมมาสมาธิ (ความตั้งใจชอบ)		

จากหลักมรรคมีองค์ ๘ จะเห็นได้ว่าเป็นหลักไตรสิกขานั้นเอง คำว่า ไตรสิกขา หมายถึง การเรียนรู้ หรือการปฏิบัติ ๓ หลักการ คือ

๑. ศีลสิกขา เป็นการศึกษาเพื่อความคุ้มครองความปลอดภัยทางกาย วาจา ให้มีระเบียบมีระบบ มีวิธีการแสดงออกที่เหมาะสม และมีวินัย

๒. จิตสิกขา เป็นการศึกษาเพื่อฝึกจิตใจให้มีโยนิโสมนสิการไม่ออกแวก กระสับกระส่าย ควบคุมได้ดี เพราะการกระทำทั้งหลาย ทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรมมีใจเป็นหัวหน้า

๓. ปัญญาสิกขา เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดปัญญาให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง กระบวนการพัฒนาปัญญาทางพุทธศาสนา มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ความรู้ สติปัญญา และการคิด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ สติปัญญาเป็นเรื่องของคุณภาพภายในตัวคน ซึ่งขึ้นอยู่กับ ยินดีและสิ่งแวดล้อมแรกๆ ของชีวิต การคิดเป็นทักษะในการดำเนินการให้ สติปัญญาแสดงออกต่อ ประสบการณ์ ส่วนความรู้คือข้อมูลข่าวสารที่เป็นทรัพยากรเบื้องต้นที่นำไปสู่การใช้ความคิดเพราะการ คิดใดๆ โดยปราศจากข้อมูลย่อมเป็นไปไม่ได้^{๒๖} ซึ่งสอดคล้องกับหลัก ปฏิบัติธรรมทางพุทธศาสนาที่ยี นยันว่าองค์ประกอบทั้ง ๓ มีความสัมพันธ์กัน คือ การคิดเป็นกิจกรรม ทางจิตที่มีบทบาทต่อการ พัฒนาปัญญาเป็นอย่างยิ่ง การคิดเป็นกลไกอันซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้ หรือประสบการณ์ที่สะสมไว้ มาใช้เป็นแนวทาง^{๒๗} การจะพัฒนาตนของบุคคลตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น จะต้องตั้งอยู่ หลักภาวนา ๓ คือ กายภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้ บุคคลได้พัฒนาอย่างมีบูรณาการและพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ ดังนี้

๑. ศีลเป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะกับพฤติกรรมที่เคยชินซึ่งเครื่องมือ ที่ใช้ในการฝึกศีล คือ วินัย อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ต้องเข้าใจในกระบวนการศึกษาและพัฒนาตน เพราะ วินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยจัดระเบียบการเป็นอยู่ การเนิน ชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เหมาะกับการพัฒนาและเอื้อโอกาสที่จะพัฒนา และเมื่อฝึกได้ผล จนผู้ฝึกมีพฤติกรรมที่ดีตามวินัยนั้นแล้วจะเกิดเป็นศีลจึงกล่าวได้ว่าวินัยจะจัดสภาพแวดล้อมที่ป้องกัน ไม่ให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดีและเอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่ดีให้เกิดขึ้น

๒. สมาธิเป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความพากเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความมีสติสมาธิ และในด้าน

^{๒๖} สำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษา ๕, **ทฤษฎีการคิดและการสอนคิด**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ราชบุรี: โรง พิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๘.

^{๒๗} วไลพร ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม, **จิตวิทยาพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓๕.

ความสุข เช่น ความอึดใจสดชื่น ความร่าเริงเบิกบานใจ ความรู้สึกพอใจ หรืออาจเรียกได้ว่าเมื่อเข้าถึงระดับจิตใจที่มีสันโดษธรรมเป็นที่ตั้งแล้ว ย่อมเป็นการพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพจิต

๓. ปัญญาเป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริงเริ่มตั้งแต่ความเชื่อความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง และคิดการต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลก และชีวิตที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระปลอดปัญหาไร้ทุกข์ละเข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

สำหรับบุคคลที่ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขานั้นย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ ๓ ประการ คือ

๑. ทำให้บุคคลเป็นคนดีของสังคม เป็นผู้ที่มิระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย และอยู่ในกรอบวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของสังคม พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บุคคลงดเว้นกายทุจริต วาจทุจริต และประพฤติดังแต่กายสุจริต วาจสุจริต อันเป็นไปตามหลักของศีล เรียกว่า กายภาวนา เป็นวิธีการพัฒนาบุคคลด้านพฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกายและวาจา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมเฉพาะพฤติกรรมในด้านดี

๒. ทำให้บุคคลมีจิตใจและอารมณ์มั่นคง เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนอื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งพระพุทธองค์ทรงสอนให้บุคคลงดเว้นจากความโลภ ความพยาบาท แล้วให้ประพฤตินมโนสุจริต โมโลภ โมพยาบาท มีจิตใจเสียสละและยินดีให้อภัย เป็นการพัฒนาจิตใจตามหลักของสมาธิที่เรียกว่าจิตภาวนา

๓. ทำให้บุคคลรู้และเข้าใจในสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงอันเป็นสัมมาทิฐิ เป็นการพัฒนาบุคคล ตามหลักของปัญญา เรียกว่า ปัญญาภาวนา การปฏิบัติขั้นนี้เป็นการพัฒนาบุคคลให้เข้าใจชีวิตอย่างแจ่มแจ้ง จนถึงสัมมาญาณและบรรลूसัมมาวิมุตติ คือหลุดพ้น

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาจิตของบุคคลตามแนวทางของพระพุทธศาสนานี้สามารถใช้วิธีการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขาและมรรคมงคล ๘ ได้เป็นอย่างดี เพราะหากบุคคลใดปราศจากไตรสิกขาและอริยมรรคแล้ว จิตใจของบุคคลนั้นก็ไม่ว่าจะพัฒนาหรือยกระดับให้สูงขึ้นได้ หลักไตรสิกขาและอริยมรรคนี้จึงถือได้ว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาจิตใจของบุคคลการพัฒนาปัญญาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้ ความคิด ความเห็น ความดำริที่ถูกต้องที่ขอบอันเป็นแก่นสารและพลังหนุนให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามทานองคลองธรรมต่อไป ซึ่งการสอนแบบไตรสิกขาเป็นกระบวนการปฏิบัติ ฝึกหัดตนเองเป็นขั้นตอน สืบเนื่องเริ่มจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยาก กล่าวคือการจัดกิเลสอย่างหยาบด้วยศีล กิเลสอย่างกลางด้วย สมาธิ และกิเลสอย่างละเอียดด้วยปัญญาให้สามารถละความยึดติดในสิ่งทั้งหลายในลักษณะที่ผสมกลมกลืนได้สัดส่วนสมดุลกัน

๒.๓.๓ การสอนแบบไตรสิกขา

การสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนในโรงเรียนบรรลุตาม วัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นวิธีที่ได้ประยุกต์มาจากการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงใช้ในการสั่งสอนประชาชนอย่างได้ผล ได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการศึกษา มาก ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอตามลำดับขั้นตอน การสอนแบบไตรสิกขาดังต่อไปนี้

นักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของการสอนแบบไตรสิกขา ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

บรรเทา กิตติศักดิ์ ได้กล่าวถึง ความหมายการสอนแบบไตรสิกขาว่า เป็นวิธีสอนที่ยึดศีลสมาธิ ปัญญา เป็นแนวทางการปฏิบัติโดยให้ผู้เรียนมี ศีลสิกขา คือ สำรวมกาย วาจา ให้ถูกต้องอยู่ในองค์แห่งศีล มีจิตสิกขา คือ ฝึกจิตให้สงบ มั่นคง ผ่องใส ระวังจากกิเลส เมื่อจิตสงบมั่นคงเป็นจิตที่ฝึกดีแล้วก็เป็นจิตอันควรแก่การงานที่จะพิจารณาธรรมได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง ปัญญาสิกขา คือ การพิจารณาร่างกาย ความรู้สึก นึกคิดของตนในขณะที่มีสมาธิว่า ทุกสิ่งทุกอย่างต่างก็เกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นของไม่เที่ยง ไม่ทนทาน ไม่สามารถตั้งอยู่ได้เป็นของที่ไม่ควรยึดถือ เป็นการอบรมคนให้เข้าใจหลักสภาพความเป็นจริง เพื่อละกิเลส ละทุกข์ หากอบรมปัญญาแล้ว สมาธิและศีลก็จะมั่นคงขึ้นตามลำดับ ปัญญาสิกขาจึงเป็นการใช้ปัญญาพิจารณากองทุกข์ หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ฉะนั้นการสอนแบบไตรสิกขาจึงเป็นการสอนที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติจริง^{๒๘}

นิภาพรรณ แดงโรจน์ ได้กล่าวถึง ความหมายการสอนแบบไตรสิกขาว่า เป็นวิธีการสอนที่นำกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนามนุษย์ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนอย่างระมัดระวังทั้ง ทางกาย วาจาใจ แล้วพิจารณาผลของการปฏิบัติของตนต่อสถานการณ์นั้น กำหนดข้อควบคุม ความประพฤติทางกาย ทางวาจา ของตนได้^{๒๙} มี ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ผู้สอนสร้างสถานการณ์ให้อยู่ในขอบข่ายของเนื้อหาวิชาที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเลือกกระทำผิดคุณธรรมหรือกระทำตามคุณธรรมในการตอบสนองสถานการณ์

๒. ชี้นศีลสิกขา ผู้เรียนเลือกกระทำผิดคุณธรรมหรือทำตามคุณธรรมในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้

๓. ชี้นจิตสิกขา หรือการทำสมาธิ คือ การนำจิตที่ฝึกสมาธิแล้วในขั้นต้นมาควบคุมสติให้ระลึกรู้กับลมหายใจ เพื่อระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว จนจิตสงบ ผ่องใส ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้เศร้าหมองและจิตใจอยู่ในสภาพว่างไว เหมาะสมกับการใช้งานมากที่สุด

โดยผู้สอนให้หลักในการฝึกสมาธิเป็น ๒ ชั้น ตามลำดับดังนี้

๑. ระลึกรู้ถึงคุณพระรัตนตรัย แล้วนั่งขัดสมาธิขาขวาทับขาซ้าย หายมือขวาทับมือซ้าย ตั้งกายตรงแต่ไม่เกร็งตัว

๒. หลับตาหรือทอดตาลงต่ำ กำหนดลมหายใจเข้า – ออก โดยเลือกกระทำวิธีใดวิธีหนึ่งคือ

๒.๑ ดักลมหายใจตั้งแต่ปลายจมูกเข้าไปจนถึงช่องท้อง เมื่อลมหายใจเข้าสู่คอกหายใจออก และตามลมหายใจออกตั้งแต่ช่องท้องออกมาจนถึงปลายจมูก

๒.๒ ดักลมหายใจเข้าลมหายใจออกอยู่ที่ปลายจมูก

^{๒๘} บรรเทา กิตติศักดิ์, **จริยธรรมทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๒๘๙-๒๙๐.

^{๒๙} นิภาพรรณ แดงโรจน์, การศึกษาความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบไตรสิกขา, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๐), หน้า ๓๓

๒.๓ ฝ้าคูอาการพอง ยุบของส่วนหน้าท้องของตนไม่ว่าจะเลือกวิธีใด ผู้เรียนต้องตั้งสติให้อยู่กับลมหายใจ ไม่เผลอสติไปเรื่องอื่น ซึ่งผู้เรียนสามารถบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นในใจของตนขณะที่กำหนดลมหายใจได้ถูกต้อง

๔. ชั้นปัญญาสิกขา คือการฝึกใช้ความระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว พิจารณาผลที่เกิดขึ้นในใจของตนขณะตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ว่าเป็นอย่างไร ทำไม่เป็นเช่นนั้น เพราะอะไร ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ แล้วพิจารณาความไม่เที่ยง ทนทานไม่ได้ เกิดแล้วดับไป จนกำหนดข้อควบคุมความประพฤติทางกาย ทางวาจา ของตนได้อย่างสมเหตุสมผล

วันเพ็ญ วรณโกมล ได้กล่าวถึง ความหมายการสอนแบบไตรสิกขาว่าเป็นวิธีสอนที่ประกอบด้วยขั้นตอนในการศึกษาตามลำดับ ๓ ขั้นตอน เริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนมีศีล คือ มีระเบียบวินัยในการปฏิบัติตนก่อน ต่อจากนั้นให้ผู้เรียนมีสมาธิ การมีสมาธิก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติ และเมื่อกายควบคุมสติได้ จิตใจก็สงบช่วยให้เกิดปัญญารู้แจ้ง วิธีการเรียนแบบนี้เน้นกระบวนการคิดและความรู้แจ้ง^{๓๐}

ไพรรัตน์ ญาติฉิมพลี กล่าวไว้ว่า ขั้นตอนการสอนแบบไตรสิกขาไว้ ๖ ขั้นตอนนี้^{๓๑}

๑. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ครูให้นักเรียนดูรูปภาพ วิดีทัศน์ สไลด์ หรือสร้างสถานการณ์ให้อยู่ในขอบข่ายของเนื้อหาที่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเลือกกระทำผิดศีลธรรมหรือถูกหลักศีลธรรมในการตอบสนองต่อสถานการณ์

๒. ชั้นศีลสิกขา คือ ผู้สอนกำหนดสถานการณ์ให้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกรู้สึกต่อสถานการณ์ในการเลือกกระทำผิดหลักศีลธรรมหรือถูกหลักศีลธรรมในการตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น

๓. จิตสิกขาหรือการทำสมาธิ คือ การนำจิตที่ฝึกจนสงบแล้วในขั้นต้นมาควบคุมสติให้ระลึกรู้อยู่กับลมหายใจ เมื่อระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว จนจิตสงบ ผ่องใส ปราศจากสิ่งรบกวนและจิตอยู่ในสภาพที่ดี โดยผู้สอนให้หลักการฝึกสมาธิเป็น ๒ ชั้น ตามลำดับดังนี้

๓.๑ ระลึกรู้ถึงคุณพระรัตนตรัย แล้วนั่งขัดสมาธิขาขวาทับขาซ้ายหงายมือขวาทับมือซ้ายตั้งกายตรงแต่ไม่เกร็งตัว

๓.๒ หลับตา กำหนดลมหายใจเข้า – ออก โดยเลือกกระทำวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ

๓.๒.๑ ตามลมหายใจตั้งแต่ปลายจมูกเข้าไปจนถึงช่องท้อง เมื่อลมหายใจเข้าสู่อกก็หายใจออก และตามลมหายใจออกตั้งแต่ช่องท้องออกมาจนถึงปลายจมูก

๓.๒.๒ ดักลมหายใจเข้า ลมหายใจออกอยู่ปลายจมูก

๓.๒.๓ ฝ้าคูอาการพอง ยุบของส่วนหน้าท้องของตนไม่ว่าจะเลือกวิธีใด ผู้เรียนต้องตั้งสติให้อยู่กับลมหายใจ ไม่เผลอสติไปเรื่องอื่น ซึ่งผู้เรียนสามารถบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นในใจของตนขณะที่กำหนดลมหายใจได้ถูกต้อง

^{๓๐}วันเพ็ญ วรณโกมล, การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา, (สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๔), หน้า ๖๓.

^{๓๑}ไพรรัตน์ ญาติฉิมพลี, การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการใช้เหตุผลเชิง จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ที่เรียนวิชา พระพุทธศาสนา โดยการสอนแบบไตรสิกขากับการสอนตามคู่มือครู, ๒๕๔๐, หน้า ๖-๗.

๔. **ขั้นปัญญาศึกษา** คือ การฝึกใช้ความระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียวพิจารณาผลที่เกิดขึ้นในใจของตน ในการเลือกการกระทำผิดหรือถูกหลักศีลธรรมว่าเป็นอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้นเพราะอะไร ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ แล้วสาวไปหาสาเหตุของการเลือกกระทำพิจารณาความไม่เที่ยงทนทานไม่ได้ เกิดแล้วดับไป จนกำหนดข้อควบคุม ความประพฤติทางกาย ทางวาจา ของตนได้อย่างสมเหตุสมผล

๕. **ขั้นเสนอผลการอภิปราย** โดยตัวแทนของแต่ละกลุ่มเสนอทางเลือกแนวทางปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมชั้น

๖. **ขั้นสรุปและประเมินผล**

๖.๑ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิด และสาระสำคัญของบทเรียนโดยครูเพิ่มเติมส่วนที่บกพร่องให้สมบูรณ์มากขึ้น

๖.๒ ครูวัดผลและประเมินผล โดยพิจารณาคำตอบของนักเรียนในบัตรกำหนดงาน

ดุขฎี สิตลวรางค์ ได้กล่าวถึง ความหมายการสอนแบบไตรสิกขาไว้ว่า เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนอย่างระมัดระวังทั้งทางกาย วาจา ใจแล้วพิจารณาผลของการปฏิบัติของตนจนกำหนดข้อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา (ศีล) ของตนได้^{๓๒}

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ ได้ให้ความหมายการสอนแบบไตรสิกขาว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้ขึ้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามอย่างจริงจัง^{๓๓}

สรุปได้ว่า การสอนแบบไตรสิกขา หมายถึง วิธีสอนที่นำกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา มนุษย์ของสมเด็จพระสัมมา สัมพุทธเจ้ามาประยุกต์เป็นวิธีสอน ที่เน้นการปฏิบัติ ฝึกหัด อบรมตน ด้วยหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเองและควบคุมพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดี

๒.๓.๔ รูปแบบการสอนแบบไตรสิกขา

มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้รูปแบบการสอนแบบไตรสิกขา ไว้ดังต่อไปนี้

สุมณ อมรววิวัฒน์ กล่าวว่า การสอนแบบไตรสิกขา คือ การสอนโดยผ่านขั้นตอนในการศึกษา^{๓๔} ขึ้นดังนี้^{๓๕}

๑. **ขั้นศีล** หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนต้องควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยทั้ง ทางกาย และวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติร่างกายพร้อมที่จะเรียนเสมอ

^{๓๒} ดุขฎี สิตลวรางค์, การเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสากัจฉาในการสอนเบญจศีล และฆราวาสธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๔), หน้า ๓.

^{๓๓} สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ, ๒๐ วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและการเรียนรู้การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๐.

^{๓๔} สุมณ อมรววิวัฒน์, พุทธวิธีสอน, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๓), หน้า ๔๗ - ๔๘.

๒. ชั้นสมาธิ หมายถึง ชั้นที่ผู้เรียนต้องรวบรวมจิตใจ ความคิดให้แน่วแน่เป็นจุดเดียว ไม่ซัดส่ายไปสู่เรื่องอื่น สิ่งอื่น นอกห้องเรียน นอกเรื่องที่เรียน ไม่คิดตรึกตรอง วิดกกังวลถึงเรื่องอื่นๆ ที่จะทำให้สมองไม่ปลอดโปร่ง ผู้เรียนต้องตัดสิ่งรบกวนอื่น ๆ (ปลิโพธ) ออกจากความคิด จิตใจ

๓. ชั้นปัญญา หมายถึง ชั้นที่ผู้เรียนใช้สมาธิ พลังความมีจิตใจแน่วแน่ทาความเข้าใจ ปัญหา แก้ไขปัญหาจนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจแก้ปัญหาได้เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาขึ้นในตนเองมีมโนทัศน์ ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามที่เป็นจริง

การสอนแบบไตรสิกขามีความเชื่อว่า คนที่จะมีปัญหาและเกิดปัญญาวิสุทธิขึ้น ย่อมเกิดจากมี กำลัง (พลัง) จิตใจ กำลังความคิดที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวซัดส่ายวอกแวกต้องเพ่งพิจ คึดตรองในเรื่องเดียว คนที่จะมีกำลังความคิดรวมเป็นจุดเดียวแน่วแน่ (สมาธิ) ไม่หวั่นไหวซัดส่ายได้ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติ เรียบร้อยสงบเรียบร้อยมีระเบียบวินัย (มีศีล) นั่นคือถ้าผู้เรียนฝึกควบคุมสภาพร่างกายให้อยู่ในระเบียบวินัย เรียบร้อยก็จะช่วยให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่านหวั่นไหวไปนอกเรื่องนอกห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้มีกำลังความคิด คม กล้า สามารถแก้ปัญหาทาความเข้าใจ ปัญหาได้ ทำให้เกิดปัญญา มีความรู้แจ้งเรื่องนั้นๆ (ปัญญา) ได้ด้วยตนเองประจักษ์ด้วยตนเองไม่ใช่เพียงแต่รู้หรือทราบจากการบอกเล่าให้ฟังเท่านั้น

สุรินทร์ ยິงนิก กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีความสุข โดยใช้หลักไตรสิกขาว่า^{๓๕} นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาบางท่านประยุกต์ว่า (๒ ส.๑ ป.) สีส ได้แก่ สะอาด (clean) สมาธิ ได้แก่ สงบ (calm) ปัญญา ได้แก่ สว่าง (clear) แต่บางท่านก็ประยุกต์ว่า สะอาด สว่าง สงบ สะอาด คือ สะอาด กาย วาจา (สะอาดกาย ได้แก่ เว้นกายทุจริต ๓ สะอาดวาจา ได้แก่ เว้นจกวจทุจริต ๔ อับน้ำในแม่น้ำสายใหญ่ๆ ไม่รู้จักสายต่อกี่สาย ก็ไม่สะอาดเท่ากับอับน้ำในแม่น้ำ คือ ศีล สงบ คือการเจริญสมาธิ เจริญจิตภาวนา (เจริญสมณะวิปัสสนา) ทำจิตให้สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน มีอารมณ์เป็นหนึ่งเดียว (เอกัคคตาจิต) เพราะจิตมีธรรมชาติตื่นรณกวัดแกว่ง เทียวไปดวงเดียวไปได้ไกล มีกายเป็นถ้ำอาศัย สว่าง คือ เกิดความรู้ (วิชชา) พ้นจากกิเลสคือ อวิชชา (ความไม่รู้) พ้นจากราคะ/โลภะ โทสะและโมหะ ดุจพระจันทร์ในวันเพ็ญ ไม่มีเมฆหมอกมาปกคลุมปิดบัง มีจิตบริสุทธิ์ ผ่องแผ้ว ปราศจากความหมองมัว

ไตรสิกขา ประยุกต์เข้าพระพุทธโอวาท ๓ (ในพระพุทธโอวาทปาฏิโมกข์ที่ถือเป็นหัวใจแห่งคำสอนทางพระพุทธศาสนา) มรรคมีองค์ ๘ ย่อลงเป็นไตรสิกขาก็ได้ ที่รู้จักกันในชื่อว่าทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา/the Middle Way) นั้น เมื่อย่นย่อลง ก็ได้เท่ากับไตรสิกขาเป็นแต่ในทางสายกลาง จัดเอาปัญญาขึ้นก่อนเท่านั้น ดังนี้

๑. เห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) คือเห็นอริยสัจจ ๔ หรือเห็นไตรลักษณ์ หรือเห็นปฏิจจนุปบาท (๑๒)

๒. ดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ ได้แก่ เนกขัมมะสังกัปปะ อพยาบาทสังกัปปะ และอวิหิงสาสังกัปปะ)

ทั้งข้อ ๑ และ ๒ จัดเป็น ปัญญา

๓. เจริญชอบ (สัมมาวาจา ได้แก่ วจีสุจริต ๔)

^{๓๕} สุรินทร์ ยິงนิก, การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักไตรสิกขา, เอกสารเผยแพร่กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบางช้างวิทยา: พระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๘. หน้า ๓๔.

๔. กระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ ได้แก่ สุจริต ๓)

๕. เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ ได้แก่ เว้นมิฉฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ)

ในข้อ ๓ ข้อ ๔ และข้อ ๕ รวม ๓ ข้อ จัดเป็นศีล

๖. พยายามชอบ (สัมมาวายามะ ได้แก่ ปธาน หรือ สัมมัปปธาน คือ ความเพียรชอบ ๔)

๗. ระลึกชอบ (สัมมาสติ ได้แก่ สติปัญฐาน ๔)

๘. ตั้งจิตมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ ได้แก่ ฌาน คือ การเพ่ง ๔)

ในข้อ ๖ ข้อ ๗ และข้อ ๘ รวม ๓ ข้อ จัดเป็นสมาธิ

ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องเป็นรูปแบบหรือตัวอย่าง ในแง่เนื้อหาสาระ และศรัทธา ความเชื่อมั่นในความดีงาม อย่างจริงแท้ของพระสัทธรรม คือ เรื่องร่างกาย ระเบียบวินัย การควบคุมตนเอง (ศีล) เรื่องของอารมณ์ ความรักใคร่ปรารถนาดีต่อกัน ความหนักแน่นมั่นคง ความเบิกบานแจ่มใส สงบร่มเย็น (สมาธิ) และเรื่องความรู้ ความสามารถ สติปัญญา มีเหตุผล จนสามารถแก้กฏเกณฑ์ตน สังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ เรียกว่า อย่างไม่มีปัญหา หรือความทุกข์ (ปัญญา)

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักไตรสิกขา

ครูควรจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามขั้นตอน โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่หลากหลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบรรลุ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ดุชฎี สีตลวรางค์ ได้สร้างรูปแบบการสอนแบบไตรสิกขาไว้ดังนี้ การสอนแบบไตรสิกขา ได้แก่ การสอนที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนอย่างระมัดระวังทั้งทางกาย วาจา ใจ แล้วพิจารณาผลของการปฏิบัติของตนจนกำหนดข้อควบคุมประพฤติทางกาย วาจา (ศีล) ของตนได้วิธีสอนนี้มีขั้นที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ ๓ ขั้น ดังนี้

๑. ศีลสิกขาคือการสำรวม กาย วาจาให้ถูกต้องต่อมารยาทสังคมารอบของศีลธรรม ทั้งนี้โดยการควบคุมตนเอง เมื่อกาย วาจา อยู่ในศีลแล้วจิตจะประณีตมั่นคงขึ้น

๒. จิตสิกขา คือ การฝึกจิตใจให้มั่นคง ไม่คล้อยตามความต้องการที่จะทำชั่วของตน จิตที่ฝึกดีแล้วจะสามารถพิจารณาธรรมได้ตรงกับสภาพที่เป็นจริง มีความมั่นคง ผ่องใสมี สมาธิและมี ศีลมั่นคงขึ้น

๓. ปัญญาสิกขา คือ การเฝ้าสังเกตร่างกาย ความรู้สึก ความคิด (โดยสรุปคือขั้น ๕) ของตนเองในขณะที่จิตเป็นสมาธิว่าต่างก็ไม่เที่ยงทนทานอยู่ไม่ได้ไม่มีตัวตนสำหรับการยึดมั่นแล้วนำมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนเองอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์โดยไม่ก่อทุกข์

การศึกษาตามหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีชีวิตที่ดีและประเสริฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาของไตรสิกขานั้นครอบคลุมองค์มรรคไว้ทั้งหมด มรรคเป็นแนวทางวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ไตรสิกขาเป็นการฝึกฝนอบรมเมื่อรวมกันเข้าจึงเป็นการฝึกฝนอบรมตามแนวทางที่ดีงามและประเสริฐ ดังนั้น มรรคมีองค์ ๘ มุ่งให้มีวิถีชีวิตที่ดีงาม หรือการดำเนินชีวิตที่ดีงามตามแนวทาง ขณะที่ไตรสิกขามุ่งฝึกฝนอบรมให้มนุษย์หรือผู้เรียนได้รับการฝึกฝนอบรม มรรคและไตรสิกขา จึงเป็นการศึกษาที่มุ่งเป้าหมายเดียวกัน ฉะนั้นเมื่อจัดมรรคลงในไตรสิกขาจึงเขียนเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางการจัดมรรคลงในไตรสิกขา

สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ	ปัญญา	ฝึกฝน อบรม ดำเนินชีวิต ที่ดี ประเสริฐ: การพัฒนา คุณภาพชีวิต
สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ	ศีล	
สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ	สมาธิ	

พุทธปรัชญาการศึกษาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมา แนวคิดมาจากพระพุทธศาสนา จากพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และปรัชญาการศึกษาอื่นๆ การศึกษาในพุทธปรัชญาการศึกษา คือ การศึกษาเพื่อให้เข้าใจความจริง เข้าใจความหมายของชีวิต ทั้งดำรงชีวิตให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความจริง จุดมุ่งหมายการศึกษาต้องการพัฒนาร่างกายและจิตใจของผู้เรียนให้สมบูรณ์ เพื่อให้เข้าใจอุดมการณ์สังคมที่ผู้เรียนในฐานะเป็นพลเมืองดี สามารถคิดได้อย่างถูกต้อง และเพื่อพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์อย่างสงบระหว่างสมาชิกของสังคมและโลก

กล่าวโดยสรุป การศึกษามีหน้าที่สร้างสรรค์ทั้งสองด้านไปพร้อมกัน คือ การพัฒนาชีวิตบุคคลให้ถึงความสมบูรณ์และสร้างสรรค์อารยธรรมที่ส่งเสริมให้ระบบความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งเจริญงอกงามไปในวิถีทางที่เกื้อกูลกันยิ่งขึ้นๆ การศึกษาที่แท้คือ การพัฒนาชีวิตบุคคลให้สมบูรณ์พร้อมไปด้วยกันกับการสร้างสรรค์อารยธรรมที่ยั่งยืน นักการศึกษาที่ยึดมั่นในหลักของพระพุทธศาสนา ก็พยายามพิจารณาตรวจสอบปัญหาต่างๆ อย่างใกล้ชิด ใช้หลักศานานำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา เราก็เริ่มเห็นปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาอย่างชัดเจนว่า การศึกษาที่ขาดดุลยภาพเป็นสาเหตุแห่งวิกฤตการณ์ในด้านต่างๆ จึงได้หันกลับมาพิจารณากันว่า การจัดการเรียนการสอนในอนาคตมีความจำเป็นต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นจึงมีความเห็นพ้องกันว่าควรปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยได้นำเอาหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในด้านการเรียนการสอน ด้วยตั้งความหวังร่วมกันว่า การจัดการเรียนการสอนอันมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน เพราะพระพุทธศาสนาเหมาะสมอย่างยิ่งกับสังคมไทย ก็จะก่อให้เกิดดุลยภาพแห่งการศึกษา และการพัฒนาสังคมเพราะพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่แน่นอนเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เช่น ศีล ๕ ก็ควบคุมการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลและเชื่อมั่นว่าการศึกษาที่สมดุลและการพัฒนาที่สมบูรณ์ เช่นนี้จะป็นพลวปัจจัยให้เกิดสังคมที่ปกติสุขที่ มนุษย์ สัตว์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จะอยู่ร่วมกัน และพึ่งพาอาศัยกันด้วยสันติ บนพื้นฐานแห่งความเมตตาธรรมอันเป็นแกนนำแห่งสัมพันธ์ภาพที่ไร้พรมแดนก็เพราะอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางนำมาซึ่งสุขของสรรพสิ่งทั้งปวง

การศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นการศึกษาระบบกัลยาณมิตร ระหว่างครูกับศิษย์ ซึ่งในปัจจุบันครูกับศิษย์มีความปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ห่างกันมาก ครูทำหน้าที่เพียงบรรยาย (ลิปปทายก) แล้วก็จบออกไป โอกาสที่ครูและศิษย์จะมีปฏิสัมพันธ์ทางความรู้ก็ไม่มี ซึ่งแตกต่างกับ

การศึกษาสมัยก่อนแบบตะวันออก เช่น การเรียนแพทย์ แพทย์ที่มีชื่อเสียง เช่น หมอชีวกโกมารภัจจ์ ไปเรียนที่เมืองตักสิลา หลักสูตร ๑๔ ปี ต้องเรียนวิชาการแพทย์ ๗ ปี อยู่ปรนนิบัติรับใช้อาจารย์อีก ๗ ปี ได้รับการถ่ายทอดความรู้ความประทับใจในจรรยาบรรณต่างๆ ที่เกี่ยวกับการแพทย์ รวมทั้ง ศีลธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมาด้วยนี่คือการสอนแบบตะวันออกและเป็นระบบที่ปฏิบัติใน พระพุทธศาสนาจนถึงทุกวันนี้ แต่ในปัจจุบัน ระบบกัลยาณมิตรได้พังทลายแล้ว เพราะแนวคิดและ ค่านิยมแบบตะวันตก และการศึกษาสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทโดยเน้นปรัชญาการศึกษาตามรูปแบบ ทางตะวันตกมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคมไทย ทำให้เกิดการทวนกระแส ระหว่างปรัชญาการศึกษาตะวันตกและวัฒนธรรมไทย เพราะเหตุนี้ การศึกษาแก้ไขปัญหาของสังคม ดังกล่าว ตัวแปรที่สำคัญก็คือการจัดการศึกษาให้ถูกต้องโดยให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของสังคมไทย นั่นคือการจัดการศึกษาโดยอาศัยแนวคิดของ “การศึกษาเชิงพุทธ” ซึ่งเป็นการศึกษาที่จะต้องเน้น ระบบกัลยาณมิตร และความสมดุลระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับจิตใจควบคู่กันไป โดยบุคคลที่ ได้รับการศึกษาด้านนี้จะได้รับผลตามความมุ่งหมายของการศึกษาทั้งในแง่คุณสมบัติประจำตัว กล่าวคือ มีปัญญาและกรุณาซึ่งเป็นผลจากการศึกษาในแง่ของทฤษฎีเชิงพุทธสามารถดับความทะยาน อยากร่ำรวยของที่เกินความจำเป็นได้และในแง่ของการดำเนินชีวิต จะสามารถฝึกฝน อบรม ตนเองได้ดีทั้ง ในด้านร่างกาย และจิตใจ สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ และจะสามารถบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์แก่ ผู้อื่นได้ ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจนั่นก็คือการบรรลุถึงความไม่เห็นแก่ตัวซึ่งจะนำไปสู่ภาพรวมของการ พัฒนาทางสังคมโดยอาศัยแนวคิดการศึกษาเชิงพุทธเป็นหลักในการจัดการศึกษา เพื่อการศึกษาที่ สมบูรณ์และเพื่อความสงบสุขของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

๒.๓.๕ กระบวนการของการศึกษา : ไตรสิกขา

จุดเริ่มหรือแกนนำของการศึกษาที่ถูกต้อง ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ และปัจจัยแห่ง การศึกษาที่ถูกต้อง ได้แก่ ปัจจัยภายนอก : พรโตโฆสะ และ ปัจจัยภายใน : โยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างสัมมาทิฏฐิให้เกิดขึ้น ทำให้กระบวนการศึกษาภายในตัวบุคคลดำเนินไปได้ รูปแบบของกระบวนการศึกษา พระธรรมปิฎกได้แบ่งกระบวนการศึกษาออกเป็น ๓ ชั้น คือ

๑. การฝึกฝนอบรม ในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกาย วาจาและ อาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา (ศีล)

๒. การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม การเสริมสร้างคุณภาพและ สมรรถภาพของจิต เรียกว่า อธิจิตตสิกขา (สมาธิ)

๓. การฝึกฝนอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไป ตามเหตุปัจจัย ที่ทำให้แก้ไข้ปัญหาไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถทำจิตใจ ให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่างๆ ดับกิเลสดับทุกข์ได้ เป็นอยู่ด้วยจิตใจอิสระ ผ่อง ใสเบิกบาน เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) การเข้าถึงการศึกษาที่ถูกต้อง กระบวนการของ การศึกษาตามหลักไตรสิกขานั้น จัดวางรูปแบบขึ้นโดยมุ่งผลให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติตามมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นมรรควิธีแก้้ปัญหา หรือ มรรคาแห่งความดับทุกข์ ซึ่งจัดเป็นการเข้าถึงการศึกษาที่ถูกต้อง มี เนื้อหา รายละเอียดของการปฏิบัติ ๘ ประการ ดังนี้

๑) ทศนะ ความคิดเห็น แนวความคิด ความเชื่อถือ ทศนคติ ค่านิยมต่าง ๆ ที่ตั้งตาม

ถูกต้อง สอดคล้องกับความเป็นจริง หรือตรงตามสภาวะธรรมชาติ เรียกว่า สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ)

๒) ความคิด ความดำริไตร่ตรอง หรือคิดการต่างๆ ที่ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น ไม่เศร้าหมองขุ่นมัว เป็นไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์สุข เช่นคิดในทางเสียสละ หวังดีมีไมตรี ช่วยเหลือเกื้อกูล และความคิดที่บริสุทธิ์ อิงสัจจะ อิงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความเห็นแก่ตัว ความคิดจะได้จะเอา หรือความเคียดแค้น ชิงชัง มุ่งร้าย ทำลาย เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)

๓) การพูด หรือการแสดงออกทางวาจาที่สุจริต ไม่พูดทำร้ายผู้อื่น พูดตรงความจริง ไม่โกหกหลอกลวง ไม่ส่อเสียด ไม่ให้ร้ายป้ายสี ไม่หยาบคาย ไม่เหลวไหล ไม่เพ้อเจ้อเลื่อนลอยแต่พูดสุภาพนุ่มนวล ชวนให้เกิดไมตรี สามัคคีกัน ถ้อยคำมีเหตุมีผลเป็นไปในทางสร้างสรรค์ก่อประโยชน์ เรียกว่า สัมมาวาจา (วาจาชอบ)

๔) การกระทำที่ดีงาม สุจริต เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ทำร้ายผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีงาม ทำให้อยู่ร่วมกันด้วยดี สังคมสงบสุข ไม่ทำลายชีวิตทรัพย์สินผู้อื่นไม่ล่วงละเมิดสิทธิในคุ้มครองหรือของรักของหวงใคร ๆ เรียกว่า สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)

๕) การประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่นและสังคม เรียกว่า สัมมาอาชีพะ (อาชีพชอบ)

๖) การเพียรพยายามในทางที่ดีงามชอบธรรม คือ เพียรหลีกเลี่ยงป้องกันสิ่งชั่วร้าย อุกุศลไม่ให้เกิดขึ้น เพียรระวังกำจัดสิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้น และเพียรสร้างสรรค์สิ่งดีงามหรืออกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ส่งเสริมพัฒนาสิ่งดีงามให้เพิ่มพูนเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น เรียกว่า สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)

๗) การมีสติกำกับตัว ควบคุมใจไว้ ให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องทำในเวลานั้น ระลึกรู้ ไม่หลงไหลเลื่อนลอย ไม่ละเลยประมาทเพอเรือ ไม่ปล่อยให้อารมณ์ที่เฝ้าฝันหรือยั่วมาฉุดกระชากให้ครอบงำไป เรียกว่า สัมมาสติ (ระลึกชอบ)

๘) ความมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ในกิจในงานหรือในสิ่งที่กำหนด (อารมณ์) ได้สม่ำเสมอ แน่วแน่มั่นคง เป็นอันหนึ่งอันเดียว สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่อกแวกหวั่นไหว บริสุทธิ์ ผ่องใสไม่ขุ่นมัว นุ่มนวล เอาการเอางาน ไม่หุดหู่ท้อแท้ พร้อมทั้งจะใช้งานทางปัญญาอย่างได้ผลดี เรียกว่า สัมมาสมาธิ (จิตตั้งมั่นชอบ)

สรุปได้ว่า ไตรสิกขา เป็นกระบวนการของการศึกษา ๓ ขั้นตอน เมื่อศึกษาให้เข้าใจในกระบวนการของการศึกษาดีแล้ว จึงนำเอามาฝึกปรือให้เกิดผลในทางปฏิบัติในมรรค กล่าวคือ อธิศีลสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่ฝึกปรือให้เกิด สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีพะ จนบุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติ วินัย และความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นพื้นฐานของการสร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี อธิจิตตสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เจริญองกามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพจิตและสมรรถภาพจิตที่พัฒนา เป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญาได้ดี และ อธิปัญญาสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่ฝึกปรือให้เกิดมี สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ เจริญองกามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญา สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญา มีจิตผ่องใส เบิกบาน ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่างๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง ดังนั้น เมื่อกระบวนการของการศึกษาตามหลักไตรสิกขา นำมาสู่

ภาคปฏิบัติที่เป็นรายละเอียด เป็นเนื้อหาตามมรรคมืองค์ ๘ จึงเป็นขั้นตอนของการเข้าถึงการศึกษาที่ถูกต้อง

วิธีการปฏิบัติฝกหัดอบรมตนตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งผู้ศึกษาต้องปฏิบัติตามแนวทางของมรรคซึ่งมีองค์แปด หรือมีชัณฺเฒมาปฏิบัติ หรืออริยอัฏฐังคิกมรรคซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายไว้ดังนี้^{๓๖}

๑. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ หมายถึง การรู้การเห็นอริยสัจ ๔ อย่างถูกต้อง โดยมีลักษณะเด่นๆ ดังนี้

๑.๑ ความเข้าใจชัดว่า อะไรคือทุกข์ อะไรคือสาเหตุแห่งทุกข์ อะไรคือความดับทุกข์ และอะไรคือขอปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์

๑.๒ ความเข้าใจชัดว่า อะไรคือกุศลกรรม อะไรคืออกุศลกรรม

๑.๓ ความเข้าใจหลักปฏิจจสมุบาท คือกระบวนการเกิดขึ้นและการดับแห่งทุกข์ โดยเป็นปัจจัยอาศัยกันสัมมาทิฐินับเป็นจุดเริ่มต้นหรือตัวกำหนดที่สำคัญที่นำปฏิบัติให้ดำเนินไปถูกทางและกำหนดในการปฏิบัติ

๒. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบหรือความคิดชอบมีลักษณะเด่นๆ ดังนี้

๒.๑ ความคิดที่โปร่ง ไม่มหมกมุ่นพันพันอยู่ในสิ่งที่สนองความอยาก อันได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ที่เรียกว่า กามคุณ รวมความคิดเสียสละปราศจากการครุ่นคิดหาผลประโยชน์ใส่ตัว (เนกขัมมวิตก)

๒.๒ ความคิดที่ไม่พยาบาทมุ่งร้ายใคร เต็มไปด้วยเมตตาและกรุณา (อพยาปาทวิตก)

๒.๓ ความคิดไม่เบียดเบียนใคร ไม่คิดทำร้ายหรือทำลายใคร (อวิหิงสวิตก)

๓. สัมมาวาจา การเจรจาชอบมีลักษณะเด่น ๆ ดังนี้

๓.๑ การเว้นจากการพูดเท็จ (มุสาวาท)

๓.๒ การเว้นจากการพูดสอเสียดหรือการพูดยุยงให้เขาแตกกัน (ปสุณวาจา)

๓.๓ การเว้นจากการพูดคำหยาบคาย (ผรุสวาจา)

๓.๔ การเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อหรือพูดสิ่งไร้สาระ (สัมผัปปลาปะ)

๔. สัมมากัมมันตะ การทำงานชอบ มีลักษณะเด่น ๆ ดังนี้

๔.๑ การเว้นจากการทำลายชีวิตคนอื่นและสัตว์อื่น (ปาณาติบาต)

๔.๒ การเว้นจากการขโมยของของคนอื่น (อทินนาทาน)

๔.๓ การเว้นจากการประพฤติผิดในกาม (กาเมสุ มิจฉาจาร)

๕. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การทำมาหากินด้วยอาชีพสุจริต เว้นมิฉาชีพต่างๆ เป็นต้นว่า การโกงหรือหลอกลวง การประจบประแจง การใช้เครื่องหมายนิมิต การบีบบังคับขู่เข็ญ และการตอลาถวดยลาภ และเว้นอาชีพอีก ๕ ประการดังต่อไปนี้

๕.๑ สัตถวณิชชา คาขายอาวุธ

๕.๒ สัตตวณิชชา คาขายมนุษย์

๕.๓ มังสวณิชชา คาขายเนื้อสัตว์ (อรรถกถา แก้ว เลี้ยงสัตว์ไวขาย)

^{๓๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑๕.

๕.๔ มัชฌิมนิกาย คาชายนน้ำเมา

๕.๕ วิสวณิกาย คาชายายาพิช

๖. สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ หมายถึง เพียรพยายามทางจิตอย ่างยิ่งใหญ่ (สัมมัมปธาน) ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

๖.๑ เพียรระวังมิให้ความชั่วเกิดขึ้น (สังวรปธาน)

๖.๒ เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป (ปหานปธาน)

๖.๓ เพียรสร้างความดีที่ยังไม่เกิดขึ้น (ภาวนापธาน)

๖.๔ เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วไม่ไห้เสื่อม (อนุรักษนาปธาน)

๗. สัมมาสติการตั้งสติชอบ หมายถึง สติปฏิฐาน ๔ การตั้งสติพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

๗.๑ พิจารณาความเป็นไปของร่างกาย มีหลายวิธี เช่น กำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออก เป็นต้น (กายานุปสนาสติปฏิฐาน)

๗.๒ พิจารณาความเป็นไปของเวทนาว่ามีความเป็นสุข เป็นทุกข์ หรือไม่สุขไม่ทุกข์ (เวทนานุปสนาสติปฏิฐาน)

๗.๓ พิจารณาความเป็นไปของจิตว่า เศร้าหมองเพราะกิเลสชนิดใด หรือมองใสเพราะปราศจากกิเลสเหล่านั้น (จิตตานุปสนาสติปฏิฐาน)

๗.๔ พิจารณาธรรมต่างๆ ทั้งฝ่ายดี ฝ่ายชั่ว และฝ่ายกลางว่าธรรมชนิดใดผ่านเข้ามาในจิต (ธัมมานุปสนาสติปฏิฐาน)

๘. สัมมาสมาธิ การตั้งจิตมั่นชอบ หมายถึง การทำจิตให้เป็นสมาธิผ่านระดับต่ำระดับกลางถึงระดับสูง จนบรรลุมาน สมาธิ แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ จากระดับต่ำไปหาระดับสูงดังต่อไปนี้

๘.๑ สมาธิชั่วขณะซึ่งเกิดแก่สามัญบุคคลทั่วไปในเวลาปฏิบัติภารกิจประจำวันเรียกว่า ฌณิกสมาธิ

๘.๒ สมาธิที่จวนจะแนวนั้น สมาธิที่ตั้งจิตมั่นกว่าระดับแรก เรียกว่า อุปจารสมาธิ

๘.๓ สมาธิที่แนบแน่นสนิท เป็นสมาธิระดับฌานขั้นต่าง ๆ อันเป็นระดับสูงสุดเรียกว่า อัปปนาสมาธิ

กระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขามีความสำคัญ ดังนี้คือ

ศีล เป็นเรื่องการฝึกพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล คือ วินัย เด็กควรได้รับการปลูกฝังให้อยู่ในหลักของศีล ๕ เน้นการไม่เบียดเบียน โดยไม่ทำร้ายชีวิต ร่างกาย ไม้ลัก ขโมย ไม่แย่งของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ใช้วาจาประทุษร้าย สร้างความสดีสัมปะชัญญะ โดยเห็นโทษของการดื่มสุราเสพของมีเมาของเสพติด นอกจากการปลูกฝังการไม่เบียดเบียนกันทางสังคมแล้วยังต้องพัฒนามนุษย์ในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุขให้เกิดขึ้นการพัฒนาคนในระดัศีล จะต้องตั้งเป้าหมายที่จะสร้างพฤติกรรมที่ตั้งามให้สะสมขึ้นในตัวมนุษย์เมื่อเกิดการสะสมและปฏิบัติติดต่อกันไปก็จะส่งผลไปทีจิตใจให้เกิดความชื่นชมและยึดถือเวลาจะประพฤติอย่างนั้น ความชื่นชมยึดถือในจิตใจจะส่งเสริมให้มีเจตนาที่มุ่งประพฤติดี

สมาธิ เป็นเรื่องการฝึกในด้านจิตหรือระดับจิตใจ การอบรมมนุษย์เป็นไปในเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ทางจิตให้สมบูรณ์ด้วย

๑. คุณภาพจิต คือ ประกอบไปด้วยคุณธรรม เป็นความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเคารพขนบอบ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความมีน้ำใจ ความกตัญญูกตเวที เป็นต้น

๒. สมรรถภาพจิต คือ การมีจิตใจเข้มแข็ง มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน ไม่ย่อท้อ มีความรับผิดชอบ มีความแน่วแน่มั่นคง มีความกระตือรือร้น มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น

๓. สุขภาพจิต คือการมีจิตใจที่ร่าเริง เบิกบาน มีความสดชื่นผ่องใส มีความพอใจ อิ่มเอมใจ และสงบสุข เป็นต้น

ปัญญา เป็นเรื่องของ การฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง โดยนัยนี้ มนุษย์ควรได้รับการอบรมสั่งสอนในทางที่ถูกที่ควร ในเรื่องความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจการรู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง รู้จักแก้ปัญหา รู้จักดำเนินการต่างๆ มีเหตุมีผลรู้จักคิดการต่างๆ อย่างสร้างสรรค์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ทั้งปวง นั่นคือ รู้ เทพทัณฑ์ธรรมดาของโลกและชีวิต

ในการฝึกอบรมในมนุษย์ตามหลักไตรสิกขานี้สามารถฝึกได้ในทุกการกระทำของมนุษย์ และฝึกหัดให้รู้จักการตรวจสอบด้วยตนเองจะช่วยให้การปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญาก้าวหน้ายิ่งขึ้น นั่นคือ พิจารณาการกระทำของตนในสวนของ “ศีล” ว่า ไปเบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือไม่ หรือว่าการกระทำนั้นเป็นเพื่อความสนับสนุน เกื้อกูลช่วยเหลือ และสร้างสรรค์ ในขณะที่เกิดการกระทำนั้น “จิตใจ” ของตนเป็นอย่างไร คือเป็นการกระทำด้วยจิตที่เห็นแก่ตัว คิดร้ายต่อผู้อื่น หรือริษยา อาฆาต โสภ โกรธ หลงหรือเปลา หรือทำด้วยความรักความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ ความศรัทธาความมีสติ ในขณะที่ทำมีสุขภาพจิตเป็นอย่างไร เช่น กระวนกระวาย เศร้าหมอง หรือมีจิตที่ร่าเริงแจ่มใสหรือสุขสงบ และใช้ “ปัญญา” ในการพิจารณาการกระทำของตนนั้นทำด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่กำลังทำอยู่ มีความเข้าใจในกฎเกณฑ์และความมุ่งหมาย ทำโดยมีการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มองเห็นถึงผลดีผลเสียและวิธีการปรับปรุงแก้ไขแล้วหรือไม่ตั้งนั้นกระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาจึงมีลักษณะที่เด่นและใช้เป็นทฤษฎีทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน สรุปลักษณะได้เป็นข้อๆ คือ

๑. ผู้ที่ศึกษาตามกระบวนการศึกษาของหลักไตรสิกขา ต้องปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยตนเอง ศีล สมาธิ และปัญญา จะไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจากการฟัง การอ่าน การดูหรือการบอกเล่า ต้องเรียนรู้ด้วยการกระทำ เรียนรู้ด้วยการคิด การควบคุม เรียนด้วยความอดกลั้นอดทน ขมใจ และเรียนด้วยวิริยะอุตสาหะ ความสำเร็จของการศึกษาแต่ละระดับนั้น ผู้ศึกษายอมวัดและรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดมาประเมินให้ได้

๒. เรื่องจากศีล สมาธิ ปัญญา เป็นระบบการฝึกหัดอบรมที่ต้องสามารถละสิ่งที่ควรละ และเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ดังนั้นผู้ที่ศึกษาตามแนวทางของไตรสิกขานี้ จึงต้องได้รับการแนะนำสั่งสอนจากผู้เป็นกัลยาณมิตรก่อน แต่จะหยุดอยู่เพียงนั้นไม่ได้ ต้องรู้จักคิดและใช้ปัญญาฝึกฝนไปที่ละขั้น จน

สามารถวินิจฉัย แยกแยะสิ่งดี สิ่งชั่ว (อย่างที่เรียกว่า ภูมิชอบชั่วดี) แล้วละเว้นสิ่งชั่วเพิ่มพูนสิ่งที่ชอบธรรม และมีจิตใจผ่องใสบริสุทธิ์ได้

๓. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักของไตรสิกขา เป็นการฝกอบรมตนที่เป็นขั้นตอน สืบเนื่องเริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม เริ่มจากสิ่งที่ง่ายไปสู่สิ่งที่ยาก เช่น การกำจัดกิเลสอย่างหยาบด้วยการควบคุมความประพฤติของทางกายและทางวาจา นั้น เป็นกระบวนการที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนเหมือนการกำจัดเศษสวะทั้งหลายที่ลอยมาตามสายน้ำนั้น หากสังเกตอย่างตั้งใจก็จะมองเห็นได้ ครั้นผู้ศึกษาฝึกปฏิบัติต่อไปจนสามารถกำจัดกิเลสอย่างละเอียดที่ฝังลึกแอบซ่อนอยู่ในกมลสันดานเสียได้ ก็เหมือนกับการกลั่นน้ำที่แม่จะดูใสแต่มีละอองตกตะกอนนอนกนอยู่ในไหบริสุทธิ์สะอาดผู้ที่ฝึกหัดอบรมตนตามกระบวนการนี้จึงเรียนลัดไม่ได้หลอกตนเองและผู้อื่นไม่ได้และผู้ที่เรียนได้สำเร็จต้อง เป็นผู้ที่มีปัญญาและใช้ปัญญาจนได้รับปริญญา ๓ คือ ญาตปริญญา การกำหนดรูสภาวะลักษณะ ตรีณปริญญา การกำหนดรูสามัญลักษณะ และปัญหานปริญญา การกำหนดรูด้วยการละความยึดติดในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นเสียได้โดยสิ้นเชิง

๔. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขานั้นเป็นการพัฒนามนุษย์ทางร่างกายวาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการพัฒนาที่กว้างและลึกมากกว่าการศึกษาที่เราเข้าใจโดยทั่วไป เพราะเป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อรู้ รูเพื่อรู้สึก รู้สึกเพื่ออยากจะทำต่อสู ต่อสูเพื่ออิสรภาพ อิสรภาพที่หลุดพ้นจากความทุกข์และความชั่ว อิสรภาพของวิญญานมนุษย์ คือ สันติ ความสงบเย็น

๕. การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการและปัจจัยยาการที่ว่าที่มีลักษณะบูรณาการนั้น เพราะองค์ประกอบทุกองค์ประกอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และมรรคมีองค์แปดซึ่งเป็นวิธีการประพฤติปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดประสงค์สูงสุดนั้นมีลักษณะที่ผสมกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีความสอดคล้องรองรับกันทั้งในด้านที่ต้องละเว้นและในด้านที่เจริญ ยากที่จะแยกออกอย่างโดดเดี่ยวและไม่สามารถตัดองค์ประกอบใดทิ้งไปได้^{๓๗}

สรุปได้ว่า การที่จะปลูกฝังให้คนในสังคมเข้าถึงปัญญา ได้นั้น จำต้องมีกระบวนการของการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการส่งสมภูมิปัญญาเพื่อไปสู่เป้าหมาย วิธีการแห่งปัญญานี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญญา โดยมีศรัทธาหรือความเชื่อซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนอยู่ในสิ่งนั้น ดังนั้นศรัทธาจึงเป็นวิธีการของปัญญาที่มีอยู่ในตัวเอง เพื่อที่มนุษย์จะได้อาศัยพลังความเชื่อนั้นเป็นหนทางในการเพิ่มพูนปัญญา ทำให้เกิดการคิดมากขึ้น ซึ่งเมื่อจิตมีกระบวนการคิดย่อยๆ มากขึ้น ก็จะทำให้เกิดความคล่องแคล่วและมีพัฒนาการมากขึ้น ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ทำให้เกิดความคิดที่เป็นระบบ มีระเบียบ เหตุผล วิธีการและขั้นตอนที่ถูกต้องตามสัมมาปฏิบัติ ทำให้มีสติและสัมปชัญญะที่สามารถควบคุมตนเองได้ตลอดเวลา จึงกล่าวได้ว่าเป็นความพอประมาณ มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีโดยมีรากฐานสำคัญที่รองรับให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนทางปัญญานี้คือ หลักไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดี ที่แสดงออกทางกายเป็น

^{๓๗} สนธิ ศรีสวัสดิ์, การพัฒนาชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้หลักการเรียนรู้แบบไตรสิกขา, ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑). หน้า ๕๖.

ความเข้าใจ โดยมีศัลกัปกรณ์มรรค อันได้แก่ สัมมา วาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ เป็นวิธีการพัฒนาที่สมดุล การปฏิบัติตนที่แสดงออกทางใจเป็นความเข้าใจ โดยมีสมาธิกับอริยมรรค อันได้แก่ สัมมาวายามะ, สัมมาสติ, สัมมาสมาธิ เป็นวิธีการกำกับที่ยั่งยืน และการปฏิบัติตนที่แสดงออกทางปัญญาเป็นการพัฒนา โดยมีปัญญากับอริยมรรค อันได้แก่ สัมมาทิฐิ, สัมมาสังกัปปะ เป็นวิธีการสนับสนุนที่^{๓๘}

๒.๔ บริบทพื้นที่ศึกษา

๒.๔.๑ ประวัติโรงเรียนท่าชนะ โรงเรียนท่าชนะ ได้รับการจัดตั้งเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๙ โดยยกฐานะจากโรงเรียนท่าชนะประถมศึกษาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้สถานที่โรงเรียนท่าชนะประถมศึกษา (ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนตลาดหนองหวาย) เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ.๑)จำนวน ๒ ห้องเรียน นักเรียน ๙๐ คน มีครู-อาจารย์จำนวน ๗ คน เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบยากที่จะขยายและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าในโอกาสต่อไปได้ กรมสามัญศึกษาจึงพิจารณาเห็นควรให้ย้ายจากสถานที่เดิมมาตั้ง ณ ที่สาธารณประโยชน์ บ้านหนองสีบ่อ มีเนื้อที่ทั้งหมด ๑๑๕ ไร่ ๓ งาน ๘๒ ตารางวา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ จนถึงปี ๒๕๒๑ จึงได้ย้ายมาเปิดทำการสอนในที่ปัจจุบัน เลขที่ ๓๙๙ หมู่ ๑๐ ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยสมบูรณ์ โรงเรียนท่าชนะ ที่ตั้ง ๓๙๙ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลท่าชนะ อำเภوتاชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๑ โทร ๐๗๗-๓๘๑๐๘๗ /โทรสาร ๐๗๗- ๓๘๑๓๙๓

เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓) ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) เนื้อที่ ๑๑๕ ไร่ ๓ งาน ๘๒ ตารางวา
เขตพื้นที่บริการ ครอบคลุมพื้นที่อำเภوتاชนะ ๖ ตำบล ประกอบด้วย ตำบลท่าชนะ ตำบลสมอทอง ตำบลคลองพา ตำบลวัง ตำบลคันธุลี และตำบลประสงค์

๒.๔.๒ วิสัยทัศน์/ปรัชญาของโรงเรียน/พันธกิจ/เป้าประสงค์

โรงเรียนท่าชนะใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาสู่สากล โดยมีปรัชญาของโรงเรียนว่า “ชนะตนนั้นแหละดี” ตามพันธกิจ ดังนี้

๑. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
๒. พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและมีศักยภาพในการแข่งขัน
๓. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

^{๓๘} โสภณ ขำทัพ, เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักแห่งไตรสิกขา, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.cybervanaram.net>

๔. ส่งเสริมคุณธรรม นำความรู้ มีค่านิยมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะปฏิบัติให้ไปสู่เป้าประสงค์ ที่ว่า

๑. ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
๒. ผู้เรียนเป็นที่พึงพอใจต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นคนที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ร่วมกันในสังคมได้
๓. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานตามนโยบาย ๓ D
 ๔. ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีศักยภาพในการแข่งขัน
 ๕. ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะตามสมรรถนะ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ
 ๖. ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ
 ๗. เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการและการสื่อสาร

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นางสำราญ วงศ์คำพันธ์ ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนเมตริจิตไทย-อเมริกัน จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่ทั้งเป็นหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่ออบรมกาย วาจา และจิตใจให้เจริญงอกงามในคุณธรรม โดยเฉพาะศีลเป็นขั้นตอนประพฤติปฏิบัติเบื้องต้นของชีวิตที่มีความสัมพันธ์อย่างถูกต้องกับสิ่งแวดล้อมและเพื่อนมนุษย์ตั้งแต่การดู การฟัง การกิน การทำ การคิด เป็นต้น สมาธิเป็นขั้นที่สองที่ให้ความสำคัญการรักษาคิดด้วยคุณธรรม และคุณธรรม ส่วนขั้นตอนสุดท้ายคือปัญญา ที่สำคัญคือหลักการและเหตุผลการศึกษาไตรสิกขาคือ เพื่อคุณภาพชีวิต อิศรภาพจากการยึดติด เป็นไปเพื่อคุณประโยชน์ต่อบุคคลและประโยชน์ร่วม กระบวนการสอน และการประยุกต์ใช้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนเมตริจิตไทย-อเมริกัน ได้ให้ความสำคัญภูมูระเบียบ วินัย และข้อปฏิบัติ กิจกรรมและโครงการต่างๆ เป็นไปเพื่อส่งเสริมหลักศีลธรรมและจริยธรรมตามวิถีพุทธหรือเรียกว่าเป็นไปตามหลักไตรสิกขาคือ ศีล สมาธิ และปัญญา ผลกระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนเมตริจิตไทย-อเมริกันได้ออกผลในแนวทางที่ดี เช่น ผลที่เกิดกับตัวผู้เรียนคือผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านกาย ศีล จิตใจ และทางด้านปัญญาเป็นอย่างดี และผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนคือโรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน ส่วนวัดในชุมชนได้ศาสนทายาทเป็นกำลังส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องด้วยได้ดำเนินการตามหลักการคือมีความเห็นที่ถูกต้อง มีบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่ดีและมีการประเมินในที่สุด^{๓๙}

^{๓๙}นางสำราญ วงศ์คำพันธ์, กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนเมตริจิตไทย-อเมริกัน, พุทธศาสนธรรมบำบัดจิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

วรางคณา โสมะนันท์ ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขาใน นิสิตระดับปริญญาตรี ด้วยการปรึกษากลุ่มตามแนวพุทธศาสนา^{๔๐} ผลการวิจัย พบว่า ๑. แบบวัด คุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขา มีจำนวน ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านศีล องค์ประกอบด้านสมาธิ และองค์ประกอบด้านปัญญา ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เป็นหลักฐานแสดงว่า สามารถนำไปใช้วัดคุณลักษณะนิสัยตามหลัก ไตรสิกขาได้อย่างเที่ยงตรง ๒. ผลการศึกษาคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขา พบว่า นิสิตกลุ่ม ตัวอย่าง มีคุณลักษณะนิสัยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๔) ๓. ผลขอการปรึกษาแบบกลุ่มตามแนว พุทธศาสนาต่อการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขา พบว่า นิสิตกลุ่มทดลองมีคะแนน คุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขา ระยะหลังทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการ ทดลอง และนิสิตกลุ่มทดลองมีคะแนนคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขา ระยะหลังทดลองและระยะ ติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

นางสาวอรรวรรณ เฉลยนาค ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่องงานประดิษฐ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒^{๔๑} ผลการวิจัย พบว่า ๑. ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนรู้จากการเรียนรู้แบบไตรสิกขามีคะแนนสูงกว่าการเรียนรู้แบบปกติมีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติระดับ .๐๕ ๒. การคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการเรียนรู้แบบไตรสิกขาส่งกว่าการ เรียนรู้แบบปกติมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ จากการเรียนรู้แบบไตรสิกขาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

นายเพชร แสงเพชร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า^{๔๒} ๑. ระดับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ พิจารณาเป็นรายด้าน ผลวิจัยอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าสูงสุด คือด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ รองลงมา คือ ด้านมีจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๓ ๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผลการวิจัย

^{๔๐}วรางคณา โสมะนันท์, การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขาในนิสิตระดับปริญญาตรี, **ปรัชญาคุณภิวัตน์** สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^{๔๑}นางสาวอรรวรรณ เฉลยนาค, การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมี วิจารณญาณจากการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่องงานประดิษฐ์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒, ศึกษาสาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๔๒}นายเพชร แสงเพชร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร, **พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต** (สาขาการบริหารการศึกษา), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๘), บทคัดย่อ

นักเรียนที่มีอายุ และระดับชั้นเรียนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีสถานภาพปัจจุบันและวุฒิการศึกษาทางธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ ผลวิจัยพบว่า ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดโครงสร้าง ข หลักสูตรตามเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดไว้คือจัดการเรียนรู้ครบตามหลักสูตรทั้ง ๘ กลุ่มสาระการพัฒนานักเรียนให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการปลูกฝังด้านจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผู้บริหารและครูมีความใส่ใจ เพียรพยายาม แก้ไขปัญหา ใคร่ครวญในจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างทั้งสภาพครอบครัว นิสัยใจคอ การเรียนรู้โดยยึดอิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางในการปฏิบัติ การบริหารจัดการในชั้นเรียนสิ่งสำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มีการจัดบรรยากาศห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างเป็นกัลยาณมิตร การพัฒนา การจัดการเรียน เน้นการวิเคราะห์นักเรียนในแต่ละด้าน ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้น และนำผลการวิจัยไปแก้ไขพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

นางสาวรุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้^{๔๓} ๑. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ มี ๕ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความอดทน และใฝ่เรียนรู้ผลการศึกษาระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในทุกภูมิภาค มีคะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองใน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการ ประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ มีค่าสูงที่สุด รองลงมาคือด้านใฝ่เรียนรู้ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความอดทน ผลการประเมินโดยครูประจำชั้นประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้านของนักเรียน ในแต่ละภูมิภาค พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยการประเมินในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้านอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายภูมิภาค พบว่า ภาคกลางมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานครและภาคใต้ ๒. รูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ มีองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ ๑) วัดดูประสงค์๒) หลักการ และ ๓) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓. ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ จากการสอบถามความ คิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการสอนระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของรูปแบบในด้าน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ พบว่าโดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ขั้นตอน การดำเนินกิจกรรมในชั้นอภิปรายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือ เครื่องมือประเมินสำหรับ นักเรียนประเมินตนเอง และองค์ประกอบด้าน

^{๔๓}นางสาวรุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑, งานวิจัย, (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

วัตถุประสงค์และเครื่องมือประเมินสำหรับครูประเมิน นักเรียน และด้านเวลาที่ใช้ ส่วนผลการประเมินคุณภาพรูปแบบด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดย ภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่างค์ประกอบของรูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ชั้นกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือ เครื่องมือประเมินสำหรับครูประเมินนักเรียน เครื่องมือประเมินสำหรับนักเรียนประเมินตนเอง และด้าน เวลาที่ใช้

พระอำนาจ อุดกกาโม (น้อยนิล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง^{๔๔} การศึกษาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวยอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ๑. นักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวยอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีระดับ ความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านรู้รักความเป็นไทย รองลงมาได้แก่ด้านมีจิตสาธารณะ ด้านรักชาติศาสน์ กษัตริย์ ด้านซื่อสัตย์สุจริต ด้านอยู่อย่างพอเพียง ด้านมีวินัย และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านใฝ่เรียนรู้ ๒. คุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวยอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีที่มีเพศและอายุต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓. คุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวยอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๔. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีคือ ๑) ด้านรักชาติศาสน์กษัตริย์ได้แก่ จัดให้ นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ทุกครั้ง, ครูต้องพยายามให้ นักเรียนได้เข้าร่วมร้องเพลง ชาติก่อนเข้าเรียนทุกครั้ง ๒) ด้านความซื่อสัตย์ ได้แก่ครูจะต้องพยายามให้ นักเรียนได้ ทำการบ้าน หรืองานที่มอบหมายด้วยตนเองไม่ลอกของเพื่อนมาส่ง ๓) ด้านมีวินัย ได้แก่ครูจะต้องจัดให้ นักเรียนเข้าแถวก่อนเข้าห้องเรียน และให้เดินเป็นแถวไปเรียนตามห้องทุกครั้ง ๔) ด้านใฝ่เรียนรู้ ได้แก่โรงเรียนควรมีการจัดนิเทศการด้านวิชาการให้นักเรียนได้เข้าร่วม ๕) ด้านอยู่อย่างพอเพียง ได้แก่โรงเรียนควรมีโครงการที่เกี่ยวกับการออมเงิน เพื่อฝึกการใช้จ่ายเงินของนักเรียน ๖) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ได้แก่ครูต้องมีกิจกรรมเสริมการสอนที่มอบหมายงานให้เด็กได้ทำงานส่ง ๗) ด้านรักความเป็นไทย ได้แก่ครูจะต้องสอนให้เด็กรู้จักการไหว้ ผู้ใหญ่และไหว้กันและกัน ๘) ด้านมีจิตสาธารณะได้แก่ครูต้องพานักเรียนเข้าร่วมช่วยทำงานให้กับสังคม

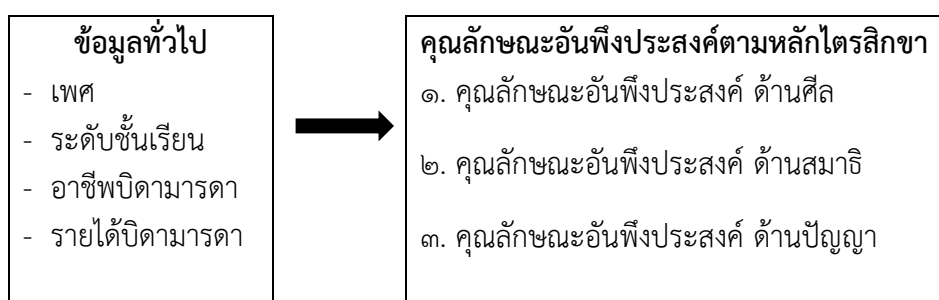
^{๔๔} พระอำนาจ อุดกกาโม (น้อยนิล), การศึกษาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวยอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** (การบริหารการศึกษา) (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดตามที สุมณ อมรวิวัฒน์ ได้สร้างรูปแบบการสอนแบบไตรสิกขาไว้ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิด ได้แก่ ตัวแปรต้น เพศ ระดับชั้นเรียน อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดา ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศิล สมาธิ และปัญญา ดังนี้

ตัวแปรต้น
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการ
ดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนท่าชนะ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จำนวน ๔๙๕ คน

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าชนะ จังหวัด
สุราษฎร์ธานี โดยกำหนดขนาดโดยใช้การเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของเคร็จซี่ และมอร์แกน
(Krejcie and Morgan) ได้ ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๗ คน

๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มอย่างง่าย (Systemtic random Sampling)^๑ เฉพาะ
นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เท่านั้น ตามตารางสัดส่วน
กลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นเรียน ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
จำแนกตามชั้นเรียน

	ระดับชั้น	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๕๗	๖๘
	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๗๗	๗๘
	มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๑๖๑	๗๑
รวม		๔๙๕	๒๑๗

^๑สงศรี ชมภูวงศ์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครศรีธรรมราช: วีพีเอส,
๒๕๕๔), หน้า ๑๐๐.

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด (Close-Ended) และแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้แบบสอบถามกำหนดมาตราวัดเป็น ๕ ระดับ (Five point Rating Scale)

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ กำหนดจุดมุ่งหมายและกรอบการวิจัยในการสร้างแบบสอบถาม โดยได้ศึกษาและสร้างแบบสอบถามขึ้นเอง และมีปรากฏในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามครั้งนี้

๓.๔.๒ ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปและการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๓.๔.๓ เขียนนิยามปฏิบัติการให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละลักษณะที่ต้องการวัด และสร้างข้อคำถามตามนิยามไว้

๓.๔.๔ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของแบบสอบถามทุกข้อ เท่ากับ ๑

๓.๔.๕ นำแบบสอบถามจากข้อ ๓.๔.๔ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนโรงเรียนไชยวิทยา อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน และนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๘๒๓

๓.๔.๖ นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้ว มาปรับปรุงและจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริง

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๓.๕.๑ นำหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากศูนย์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียน นำไปให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม

๓.๕.๒ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน ๒๑๗ ชุด แจกให้แก่กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยที่เป็นนักเรียน และครู ช่วยกันแจก แบบสอบถามตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างตามตารางแต่ละระดับชั้นเรียนจนครบตามจำนวน

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ และนำเสนอผลวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับชั้นเรียน อาชีพบิดามารดา และรายได้บิดามารดา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

แบบสอบถามตอนที่ ๒ วิเคราะห์การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใน ๓ ด้าน จำนวน ๒๔ ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย \bar{X} ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน SD และแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของลิเคิร์ต (Likert)^๒ ดังนี้

ระดับ ๕ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มากที่สุด
 ระดับ ๔ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาก
 ระดับ ๓ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปานกลาง
 ระดับ ๒ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อย
 ระดับ ๑ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด
 เกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนี้^๓

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มากที่สุด

๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาก

๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ปานกลาง

๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อย

๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีการใช้หลักไตรสิกขาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ น้อยที่สุด

นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

แบบสอบถามตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอผลที่ได้มาสรุปในแต่ละด้าน

^๒บุญชม ศรีสะอาด, วิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๙๙.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๗.๑ ค่า IOC สำหรับหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบสอบถาม^๕

$$\text{จากสูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

R แทน ผลรวมของคะแนนความเชื่อของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

๓.๗.๒ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Method)^๕

$$\text{สูตร } \alpha_k = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{\sum s_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

n แทน จำนวนข้อคำถาม

s_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

๓.๗.๓ ค่าร้อยละ (Percentage)^๖

$$\text{สูตร } P = \frac{X \times 100}{N}$$

P แทน ค่าร้อยละ

X แทน จำนวนข้อมูล

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

๓.๗.๔ การหาค่าเฉลี่ย (Mean)^๗

$$\text{สูตร } \bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม

N แทน จำนวนประชากร

^๕ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๕.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๑.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๕.

๓.๗.๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)^{๘๘}

$$\text{สูตร } SD = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

SD	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
$\sum fx$	แทน	ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ
N	แทน	จำนวนประชากร
MS_w	แทน	ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม

๓.๗.๖ สถิติทดสอบที ($t - test$)^{๘๙}

$$\text{สูตร } t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	\bar{X}_1	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแรก
	\bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่สอง
	s_1	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างแรก
	s_2	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่สอง
	n_1	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างแรก
	n_2	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่สอง

๓.๗.๗ สถิติทดสอบเอฟ ($F = test$)^{๙๐}

$$\text{สูตร } F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงของเอฟ
	MS_b	แทน	ผลรวมกำลังสองเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม
	MS_w	แทน	ผลรวมกำลังสองเฉลี่ยภายในกลุ่ม

^{๘๘} ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, เทคนิคทางการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๒.

^{๙๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๗.

๓.๗.๘ การทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ (Scheffe's method)

$$\text{สูตร } Sf = \sqrt{(k - 1)(F_\alpha)(MSw)\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}$$

เมื่อ k	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
F_α	แทน	ค่าวิกฤติ F ที่ระดับนัยสำคัญ α ซึ่งเปิดจากตารางค่าวิกฤติ F
MSw	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม ที่คำนวณไว้แล้วในการวิเคราะห์ความแปรปรวน
$n_1 n_2$	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม ที่นำมาเปรียบเทียบ

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๒ ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอ แผลผล และความเข้าใจตรงกันในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดใช้สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ๒ กลุ่ม
F	แทน	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมากกว่า ๒ กลุ่ม
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสองของคะแนน
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
sig	แทน	ค่าที่น้อยสุดของระดับความมีนัยสำคัญของข้อมูล
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔.๒ ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๔ ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตาม ข้อมูลทั่วไปแตกต่างกัน

ตอนที่ ๕ ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๙๒	๔๒.๔๐
หญิง	๑๒๕	๕๗.๖๐
รวม	๒๑๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อจำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๖๐ และเป็นเพศชาย มีจำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๔๐

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้น

ระดับชั้น	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๗๓	๓๓.๖๐
มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๐๐	๔๖.๑๐
มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๔๔	๒๐.๓๐
รวม	๒๑๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ มีระดับชั้นเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีจำนวน ๑๐๐ คน คิดร้อยละ ๔๖.๑๐ รองลงมาได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีจำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๖๐ ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีจำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๓๐ น้อยที่สุด

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพบิดามารดา

อาชีพบิดามารดา	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรกรรม	๑๑๖	๕๓.๕๐
ประมง	๔๓	๑๙.๖๐
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๓๔	๑๕.๗๐
ค้าขาย	๒๔	๑๑.๑๐
รวม	๒๑๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ บิดามารดามีอาชีพ เกษตรกรรม มีจำนวน ๑๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๕๐ รองลงมาได้แก่ บิดามารดามีอาชีพประมง จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖๐ และบิดามารดามีอาชีพ ค้าขาย น้อยสุด มีจำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้บิดามารดา

รายได้บิดามารดา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๖๔	๒๙.๕๐
๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท	๗๔	๓๔.๑๐
๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๖๒	๒๘.๖๐
๑๕,๐๐๑ ขึ้นไป	๑๗	๗.๘๐
รวม	๒๑๗	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ บิดามารดา มีรายได้ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑๐ รองลงมาได้แก่ บิดามารดา มีรายได้ ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕๐ ส่วนบิดามารดา มีรายได้ ๑๕,๐๐๑ ขึ้นไป มีจำนวน ๑๗ คนน้อยสุด คิดเป็นร้อยละ ๗.๘๐ ตามลำดับ

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักไตรสิกขา	ระดับการใช้		
	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล
๑. ด้านศีล	๔.๑๓	๐.๖๐	มาก
๒. ด้านสมาธิ	๔.๐๕	๐.๕๙	มาก
๓. ด้านปัญญา	๔.๒๘	๐.๒๗	มาก
รวม	๔.๑๕	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๕$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านปัญญามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๘$) รองลงมา ได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X}=๔.๑๓$) และด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X}=๔.๐๕$)

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านศีล

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ : ด้านศีล	ระดับการใช้		
	\bar{X}	SD	แปลผล
๑. นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต	๔.๒๒	๐.๗๒	มาก
๒. นักเรียนซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น เช่นเมื่อพบเจอสิ่งของที่ตกหล่นอยู่แล้วนำไปคืนให้เจ้าของ	๓.๙๙	๐.๘๗	มาก
๓. นักเรียนมีพฤติกรรมลักขโมย ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต	๔.๑๙	๐.๗๙	มาก
๔. นักเรียนไม่พูดจาหยาบคาย หรือกล่าวคำเท็จให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน	๔.๑๒	๐.๘๓	มาก
๕. นักเรียนแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ตามรูปแบบของโรงเรียนเหมาะสม	๔.๒๑	๐.๙๓	มาก
๖. นักเรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ตรงต่อเวลา	๔.๐๕	๐.๙๗	มาก
๗. นักเรียนเคารพด้วยการไหว้เมื่อได้รับสิ่งของจากครู	๔.๑๕	๐.๖๘	มาก
๘. โรงเรียนส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา	๔.๑๐	๐.๙๘	มาก
รวม	๔.๑๓	๐.๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านศีล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๓$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๒$) รองลงมาได้แก่ นักเรียนแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ตามรูปแบบของโรงเรียนเหมาะสม ($\bar{X}=๔.๒๑$) ส่วนนักเรียนซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น เช่นเมื่อพบเจอสิ่งของที่ตกหล่นอยู่แล้วนำไปคืนให้เจ้าของ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๙๙$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านสมาธิ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ : ด้านสมาธิ	ระดับการใช้		
	\bar{X}	SD	แปลผล
๑. นักเรียนยืนตรงเคารพธงชาติ ตามกฎระเบียบ ของโรงเรียน โดยสำรวมมีสติมากน้อย	๔.๒๓	๐.๗๔	มาก
๒. นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่	๔.๒๒	๐.๘๑	มาก
๓. นักเรียนใช้สอยสิ่งของ ต่างๆ อย่างรู้คุณค่า	๔.๑๕	๐.๙๖	มาก
๔. นักเรียนตั้งใจเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	๔.๐๕	๐.๗๔	มาก
๕. นักเรียนทำงานกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ดี	๓.๘๗	๐.๘๕	มาก
๖. นักเรียนมีความอดทนในการทำงานจนงานสำเร็จ	๔.๐๕	๐.๘๔	มาก
๗. นักเรียนมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย	๓.๙๕	๐.๘๘	มาก
๘. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์	๓.๙๐	๐.๙๐	มาก
รวม	๔.๐๕	๐.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านสมาธิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๕$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า นักเรียนยืนตรงเคารพธงชาติ ตามกฎระเบียบ ของโรงเรียนโดยสำรวมมีสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๒๓$) รองลงมาได้แก่ นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่ ($\bar{X}=๔.๒๒$) ส่วนนักเรียนทำงานกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๘๗$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านปัญญา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ : ด้านปัญญา	ระดับการใช้		
	\bar{X}	SD	แปลผล
๑. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันพระมหากษัตริย์	๓.๘๘	๐.๙๘	มาก
๒. นักเรียนสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดไม่ถูกต้องตามหลักไตรสิกขา	๔.๔๔	๐.๖๓	มาก
๓. นักเรียนเป็นผู้มีความกตัญญูตเวที, มีหิริและโอตตปละมากน้อย	๔.๑๘	๐.๖๘	มาก
๔. นักเรียนเป็นผู้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในไตรสิกขา	๔.๓๗	๐.๖๔	มาก
๕. นักเรียนเห็นคุณค่าของศีล สมาธิ ปัญญา	๔.๔๑	๐.๕๘	มาก
๖. นักเรียนแก้ไขงานที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้น	๔.๔๒	๐.๖๐	มาก
๗. นักเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน	๔.๒๘	๐.๖๙	มาก
๘. นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาด้วยสติรู้ตัวปัญญารู้คิดของตน	๔.๒๔	๐.๘๓	มาก
รวม	๔.๒๘	๐.๒๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านปัญญา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๒๘$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดไม่ถูกต้องตามหลักไตรสิกขามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=๔.๔๔$) รองลงมาได้แก่ นักเรียนแก้ไขงานที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้น ($\bar{X}=๔.๔๒$) ส่วนนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันพระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=๓.๘๘$) ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตาม ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักไตรสิกขา	เพศ					
	ชาย n=๙๒			หญิง n=๑๒๕		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
๑. ด้านศีล	๔.๑๔	๐.๖๑	มาก	๔.๑๒	๐.๖๐	มาก
๒. ด้านสมาธิ	๔.๐๕	๐.๖๐	มาก	๔.๐๕	๐.๕๙	มาก
๓. ด้านปัญญา	๔.๓๒	๐.๒๔	มาก	๔.๒๕	๐.๒๘	มาก
รวม	๔.๑๗	๐.๔๐	มาก	๔.๑๔	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ พบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยรวม อยู่ในระดับมาก เพศชาย ($\bar{X} = ๔.๑๗$) เพศหญิง ($\bar{X} = ๔.๑๔$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย เพศชาย ด้านปัญญามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๒$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๑๔$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๔.๐๕$) และเพศหญิง ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๕$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๑๒$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๔.๐๕$)

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามระดับชั้น

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักไตรสิกขา	ระดับชั้น								
	มัธยมศึกษาปีที่ ๔ n=๗๓			มัธยมศึกษาปีที่ ๕ n=๑๐๐			มัธยมศึกษาปีที่ ๖ n=๔๔		
	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล
๑. ด้านศีล	๔.๐๔	๐.๖๘	มาก	๔.๑๓	๐.๖๑	มาก	๔.๒๙	๐.๔๐	มาก
๒. ด้านสมาธิ	๓.๙๔	๐.๖๗	มาก	๔.๐๕	๐.๕๙	มาก	๔.๒๔	๐.๔๑	มาก
๓. ด้านปัญญา	๔.๒๖	๐.๒๕	มาก	๔.๒๙	๐.๒๖	มาก	๔.๒๘	๐.๓๑	มาก
รวม	๔.๐๘	๐.๔๕	มาก	๔.๑๖	๐.๔๒	มาก	๔.๒๗	๐.๒๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามระดับชั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกระดับชั้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๖$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๐๔$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๓.๙๔$)

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ พบว่า ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๙$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๑๓$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๔.๐๕$)

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ พบว่า ด้านศีล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๙$) รองลงมาได้แก่ ด้านปัญญา ($\bar{X} = ๔.๒๘$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๔.๒๔$)

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอาชีพบิดามารดา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักไตรสิกขา	อาชีพบิดามารดา											
	เกษตรกรรม n=๑๑๖			ประมง n=๔๓			รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ n=๓๔			ค้าขาย n=๒๔		
	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล
๑. ด้านศีล	๔.๑๘	๐.๕๙	มาก	๔.๑๑	๐.๖๓	มาก	๔.๑๒	๐.๕๑	มาก	๓.๙๓	๐.๗๒	มาก
๒. ด้านสมาธิ	๔.๐๙	๐.๕๗	มาก	๓.๙๗	๐.๖๖	มาก	๔.๐๙	๐.๕๔	มาก	๓.๙๖	๐.๖๙	มาก
๓. ด้านปัญญา	๔.๒๙	๐.๒๔	มาก	๔.๒๒	๐.๒๗	มาก	๔.๓๔	๐.๓๑	มาก	๔.๒๖	๐.๒๙	มาก
รวม	๔.๑๙	๐.๓๙	มาก	๔.๑๐	๐.๔๔	มาก	๔.๑๘	๐.๓๔	มาก	๔.๐๕	๐.๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอาชีพบิดามารดา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกอาชีพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บิดามารดามีอาชีพเกษตรกรรม ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๙$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๑๘$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๔.๐๙$)

บิดามารดามีอาชีพ ประมง ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๒$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๑๑$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๓.๙๗$)

บิดามารดามีอาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๔$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๑๒$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๔.๐๙$)

บิดามารดามีอาชีพ ค้าขาย ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๖$) รองลงมาได้แก่ ด้านสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๙๖$) ส่วนด้านศีล มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๓.๙๓$)

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามรายได้บิดามารดา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักไตรสิกขา	รายได้บิดามารดา											
	ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท n=๖๔			๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท n=๗๔			๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท n=๖๒			๑๕,๐๐๑ ขึ้นไป n=๑๗		
	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>SD</i>	แปลผล
๑. ด้านศีล	๔.๒๐	๐.๕๖	มาก	๔.๑๘	๐.๕๔	มาก	๔.๐๘	๐.๖๓	มาก	๓.๘๐	๐.๘๑	มาก
๒. ด้านสมาธิ	๔.๑๕	๐.๕๒	มาก	๔.๑๐	๐.๕๑	มาก	๓.๙๖	๐.๖๓	มาก	๓.๘๐	๐.๙๕	มาก
๓. ด้านปัญญา	๔.๓๐	๐.๒๘	มาก	๔.๒๘	๐.๒๓	มาก	๔.๒๙	๐.๒๙	มาก	๔.๒๐	๐.๒๙	มาก
รวม	๔.๒๒	๐.๓๖	มาก	๔.๑๘	๐.๓๕	มาก	๔.๑๑	๐.๔๔	มาก	๓.๙๓	๐.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามรายได้บิดามารดา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกช่วงรายได้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า บิดามารดามีรายได้ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๓๐$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๔.๑๕$)

บิดามารดามีรายได้ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๘$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๑๘$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๔.๑๐$)

บิดามารดามีรายได้ ๑๐,๐๐๑- ๑๕,๐๐๐ บาท ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๙$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = ๔.๐๘$) ส่วนด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X} = ๓.๙๖$)

บิดามารดามีรายได้ ๑๕,๐๐๑ ขึ้นไป ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๒๐$) รองลงมาได้แก่ ด้านศีลและด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

ตอนที่ ๔ ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามเพศ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักไตรสิกขา	เพศ				t	Sig
	ชาย n=๙๒		หญิง n=๑๒๕			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
๑. ด้านศีล	๔.๑๔	๐.๖๑	๔.๑๒	๐.๖๐	.๑๘๗	.๙๖๗
๒. ด้านสมาธิ	๔.๐๕	๐.๖๐	๔.๐๕	๐.๕๙	-.๐๐๘	.๙๖๒
๓. ด้านปัญญา	๔.๓๒	๐.๒๔	๔.๒๕	๐.๒๘	๒.๐๓๔	.๐๕๕
รวม	๔.๑๗	๐.๔๐	๔.๑๔	๐.๔๑	.๕๓๔	.๘๖๙

จากตาราง ๔.๑๓ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเพศต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีเพศต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามระดับชั้นเรียน

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักไตรสิกขา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๓๘	๒	.๘๖๙	๒.๓๗๔	.๐๙๖
	ภายในกลุ่ม	๗๘.๓๒๔	๒๑๔	.๓๖๖		
	รวม	๘๐.๐๖๒	๒๑๖			
๒. ด้านสมาธิ	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๔๑	๒	๑.๒๗๑	๓.๖๑๗*	.๐๒๙
	ภายในกลุ่ม	๗๕.๑๖๘	๒๑๔	.๓๕๑		
	รวม	๗๗.๗๑๐	๒๑๖			
๓. ด้านปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	.๐๒๙	๒	.๐๑๔	.๑๙๔	.๘๒๔
	ภายในกลุ่ม	๑๕.๙๕๕	๒๑๔	.๐๗๕		
	รวม	๑๕.๙๘๔	๒๑๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๙๙๖	๒	.๔๙๖	๓.๐๑๔	.๐๕๑
	ภายในกลุ่ม	๓๕.๓๖๔	๒๑๔	.๑๖๕		
	รวม	๓๖.๓๖๐	๒๑๖			

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสมาธิ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แตกต่างกัน

ส่วนด้านศีล และด้านปัญญา มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ ผลการทดสอบความแตกต่าง ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามระดับชั้น ด้านสมาธิ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์: ด้านสมาธิ	\bar{X}	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	มัธยมศึกษาปีที่ ๖
		๔.๐๘	๔.๑๖	๔.๒๗
มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๔.๐๘	-	๐.๐๘	-๐.๑๙*
มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๔.๑๖	-	-	-๐.๑๑
มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๔.๒๗	-	-	-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำแนกตามระดับชั้น ด้านสมาธิ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ต่ำกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ส่วนรายคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามอาชีพบิดามารดา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักไตรสิกขา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๓๘	๓	.๔๕๖	๑.๒๐๖	.๓๐๘
	ภายในกลุ่ม	๗๘.๗๒๔	๒๑๓	.๓๗๐		
	รวม	๘๐.๐๖๒	๒๑๖			
๒. ด้านสมาธิ	ระหว่างกลุ่ม	.๖๖๖	๓	.๒๒๒	.๖๑๔	.๖๐๗
	ภายในกลุ่ม	๗๗.๐๔๔	๒๑๓	.๓๖๒		
	รวม	๗๗.๗๑๐	๒๑๖			
๓. ด้านปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	.๓๐๐	๓	.๑๐๐	๑.๓๕๙	.๒๕๖
	ภายในกลุ่ม	๑๕.๖๘๔	๒๑๓	.๐๗๔		
	รวม	๑๕.๙๘๔	๒๑๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.๕๓๖	๓	.๑๗๙	๑.๐๖๒	.๓๖๖
	ภายในกลุ่ม	๓๕.๘๒๔	๒๑๓	.๑๖๘		
	รวม	๓๖.๓๖๐	๒๑๖			

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่อาชีพบิดามารดาต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในทุกด้านนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่บิดามารดามีอาชีพต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามรายได้บิดามารดา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักไตรสิกขา	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
๑. ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๘๙	๓	.๘๖๓	๒.๓๗๓	.๐๗๑
	ภายในกลุ่ม	๗๗.๔๗๓	๒๑๓	.๓๖๔		
	รวม	๘๐.๐๖๒	๒๑๖			
๒. ด้านสมาธิ	ระหว่างกลุ่ม	๒.๓๘๕	๓	.๗๙๕	๒.๒๔๘	.๐๘๔
	ภายในกลุ่ม	๗๕.๓๒๔	๒๑๓	.๓๕๔		
	รวม	๗๗.๗๑๐	๒๑๖			
๓. ด้านปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	.๑๒๗	๓	.๐๔๒	.๕๖๙	.๖๓๖
	ภายในกลุ่ม	๑๕.๘๕๗	๒๑๓	.๐๗๔		
	รวม	๑๕.๙๘๔	๒๑๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๗๘	๓	.๔๒๖	๒.๕๘๖	๐.๕๔
	ภายในกลุ่ม	๓๕.๐๘๒	๒๑๓	.๑๖๕		
	รวม	๓๖.๓๖๐	๒๑๖			

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่บิดามารดามีรายได้ต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในทุกด้านนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่บิดามารดามีรายได้ต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ ๕ ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการประมวลข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่ละด้าน ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านศีล มีข้อเสนอแนะสรุปได้ ดังนี้

๑.๑ ควรส่งเสริมเด็กที่มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เป็นเด็กที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ

๑.๒ ควรส่งเสริมให้เด็กมีความสามัคคี ปรงดอง ภูมิใจ และเชิดชูในความเป็นไทย

๑.๓ ควรส่งเสริมเด็กที่มีความซื่อสัตย์สุจริต สนับสนุนให้เด็กที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริง ทั้งทางกาย วาจา ใจ

๑.๔ ควรส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

๑.๕ ควรยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

๒. ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมาธิ มีข้อเสนอแนะสรุปได้ ดังนี้

๒.๑ ควรส่งเสริมให้เด็กมีวินัย จะได้เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

๒.๒ ควรสนับสนุนเด็กที่เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ให้เป็นเด็กที่มีความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

๒.๓ ควรส่งเสริมให้นักเรียนเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกความรู้ วิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอด เผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๒.๔ ควรส่งเสริมเด็กที่มุ่งมั่นในการทำงาน ให้มีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ด้วยความเพียรพยายาม พุ่มเทก่าลังกาย ก่าลังใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดด้วยความรับผิดชอบ และมีความภาคภูมิใจในผลงาน

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านปัญญา มีข้อเสนอแนะสรุปได้ ดังนี้

๓.๑ ควรส่งเสริมเด็กให้มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

๓.๒ ควรส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ มีการวางแผนป้องกันความเสี่ยง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

๓.๓ สนับสนุนเด็กที่รักความเป็นไทย ให้มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูทวดเทวี ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม

๓.๔ ส่งเสริมเด็กที่มีจิตสาธารณะ ให้เป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยร่างกาย สติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๔๙๕ คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบสำเร็จรูป ของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยจำนวน ๒๑๗ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติทดสอบที (t – test) ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F – test) ถ้าพบความแตกต่าง จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของ เชฟเฟ (Scheffe’s method) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” สรุปได้ ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๖๐ มีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มากสุด มีจำนวน ๑๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑๐ ปีตามารดามีอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน ๑๑๖ คน มากสุด คิดร้อยละ ๕๓.๕ รายได้ปีตามารดา ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ มากสุด มีจำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑๐ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

๑. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ : ด้านปัญญา พบว่า นักเรียนสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดไม่ถูกต้องตามหลักไตรสิกขา รองลงมาได้แก่ นักเรียนแก้ไขงานที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้น ส่วนนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันพระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

๒. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ : ด้านศีล พบว่า นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ตามรูปแบบของโรงเรียนเหมาะสม ส่วนนักเรียนซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น เช่น เมื่อพบเจอสิ่งของที่ตกหล่นอยู่แล้วนำไปคืนให้เจ้าของ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

๓. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ : ด้านสมาธิ พบว่า นักเรียนยืนตรงเคารพธงชาติ ตามกฎระเบียบ ของโรงเรียนโดยสำรวมมีสติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่ ส่วนนักเรียนทำงานกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

๕.๑.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

๑. จำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งเพศชายและเพศหญิง มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก

๒. จำแนกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทุกระดับชั้นเรียน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก

๓. จำแนกตามอาชีพบิดามารดา พบว่า ทุกอาชีพของบิดามารดา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก

๔. จำแนกตามรายได้บิดามารดา พบว่า ทุกรายได้บิดามารดา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๔ ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามข้อมูลทั่วไป แตกต่างกัน ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

๑. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เพศต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน

๒. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน

๓. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่อาชีพบิดามารดาต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน

๔. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่บิดามารดามีรายได้ต่างกัน มีการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๕ ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านศีล มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือเสนอแนะโดยควรส่งเสริมเด็กที่มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้เป็นเด็กที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติ ให้เด็กมีความสามัคคี ประองดอง ภูมิใจ และเชิดชูในความเป็นไทย มีความซื่อสัตย์สุจริต สนับสนุน ให้เป็นเด็กที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริง ทั้งทางกาย วาจา ใจ ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ยึดหลักความจริง ความถูกต้องในการดำเนินชีวิต มีความละเอียด และเกรงกลัวต่อการกระทำผิด

๒. ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมาธิ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือเสนอแนะโดยควรส่งเสริมให้เด็กมีวินัย จะได้เป็นผู้ที่ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สนับสนุนเด็กที่เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ให้เป็นเด็กที่มีความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านปัญญา มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือเสนอแนะโดยควรส่งเสริมเด็กมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้นำประเด็นที่น่าสนใจโดยรวมมาอภิปรายผล ดังนี้

๑. ระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผลการศึกษา พบว่า มีระดับการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยรวม ทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งให้เห็นว่าในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยการใช้หลักไตรสิกขานั้น ยังสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างแท้จริง ดังที่ **พระราชวรมณี** ได้กล่าวว่า การฝึกหัดอบรมตนตามหลักของไตรสิกขานั้นเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทางร่างกาย วาจา ความคิดเห็น จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเป็นการพัฒนาที่กว้างและลึกมากกว่าการศึกษาที่เราเข้าใจโดยทั่วๆ ไป การฝึกหัดอบรมที่ต้องสามารถละสิ่งที่ควรละ และเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ผู้ที่ศึกษาจึงต้องได้รับการแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตรก่อน แต่จะหยุดอยู่เพียงนั้นไม่ได้ ต้องรู้จักคิดและใช้ปัญญา ฝึกฝนไปที่ละขั้น จนสามารถวินิจฉัยแยกแยะสิ่งดี สิ่งชั่ว แล้วละเว้นสิ่งชั่ว เพิ่มพูนสิ่งที่ชอบธรรม และมีจิตใจผ่องใสบริสุทธิ์ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **สมุน อมรววิวัฒน์** กล่าวว่า การสอนแบบไตรสิกขามีความเชื่อว่า คนที่จะมีปัญหาและเกิดปัญญาวิสุทธิขึ้น ย่อมเกิดจากมี กำลัง (พละ) จิตใจ กำลังความคิดที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวขัดส่ายวอกแวกต้องเพ่งพินิจ คิดตรองในเรื่องเดียว คนที่จะมีกำลังความคิดรวมเป็นจุดเดียวแน่วแน่ (สมาธิ) ไม่หวั่นไหวขัดส่ายได้ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติ เรียบร้อยสงบเรียบร้อยมีระเบียบวินัย (มีศีล) นั่นคือถ้าผู้เรียนฝึกควบคุมสภาพทางกายให้อยู่ในระเบียบวินัย เรียบร้อยก็จะช่วยให้จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่านหวั่นไหวไปนอกเรื่องนอกห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้มีกำลังความคิด คม กล้าสามารถแก้ปัญหาทำความเข้าใจ ปัญหาได้ ทำให้เกิดปัญญา มีความรู้แจ้งเรื่องนั้นๆ (ปัญญา) ได้ด้วยตนเองประจักษ์ด้วยตนเองไม่ใช่เพียงแต่รู้หรือทราบจากการบอกเล่าให้ฟังเท่านั้น สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ **Peak and Havighurst** ที่ว่า ความมีวินัยของตนเอง เชื่อว่าการควบคุมของอีโก้และการควบคุมของซูเปอร์อีโก้ รวมกันทำให้เกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างสมเหตุ สมผล บุคคลแต่ละบุคคลจะมีพลังควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ในระดับที่ไม่เท่ากันอันเนื่องมาจากการได้ความรู้ทางจริยศึกษาที่ทำให้ทราบถึงผลที่จะเกิดจากการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ในระดับไม่เท่ากัน ทำให้ ควบคุมตนเองแตกต่างกันจะเห็นได้ว่าการพัฒนาความมีวินัยของตนเองของ **Peak and Havighurst** ใช้ความรู้ ทางจริยธรรมมาช่วยในการสร้างพลังควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งสามารถพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทางจิตสำนึกที่สมบูรณ์และมีการควบคุมตนเองจนสามารถสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในตนเองอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นาย พชร แสงเพชร** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าระดับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรางคณา โสมะนันท์** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขาในนิสิตระดับปริญญาตรี ด้วยการปรึกษากลุ่มตามแนวพุทธศาสนา ผลการวิจัย พบว่าการศึกษาคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขา พบว่า นิสิตกลุ่มตัวอย่าง มีคุณลักษณะนิสัยอยู่ในระดับมาก

๒. การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านศีล นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผลการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่ให้เห็นว่า นักเรียนมีข้อประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับศีลเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต โรงเรียนส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา ไม่พุดจาหยาบคาย หรือกล่าวคำเท็จ ให้ชื่อเสียงต่อผู้อื่น เป็นเบื้องต้น ดังที่ **พระมหาจักรพันธ์ จกทวโร** ท่านกล่าวไว้ว่า การอยู่ร่วมกันในทางสังคม โดยไม่เบียดเบียน ก่อความทุกข์ความเดือดร้อน หรือก่อเวรภัย แต่รู้จักมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์อย่างช่วยเหลือเกื้อกูล ดำรงตนอยู่ในกรอบของศีล ดำเนินชีวิตตามหลักของศีลให้ความร่วมมือกับการรักษากติกาของสังคม กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน หรือวินัยแม่บทของชุมชนหรือสังคมของตน และวัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งที่เรียกว่าจรรยาบรรณต่างๆ และรู้จักแบ่งปัน การเผื่อแผ่แบ่งปันช่วยเหลือ ตามหลักของการให้ทาน เพื่อช่วยเหลือปลดเปลื้องความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ ให้ความสุข และส่งเสริมการสร้างสรรค สิ่งที่ดีงาม ตลอดจนการประพฤติเกื้อกูลแก่ชีวิตอื่นๆ ทั้งสัตว์มนุษย์และพืชพันธุ์ สอดคล้องกับ **พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)** ที่ว่าหลักการพัฒนาชีวิต เพื่อให้ประสบผลสำเร็จและเป็นคนสมบูรณ์ แบบตามแนวพุทธนั้นต้องศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลัก จุลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทรีย์สังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษ เป็นการศึกษาด้านหรือขั้นตอนที่ฝึกปรือดูให้เกิด มีสัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ และสัมมาอาชีวะ เจริญองกามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมด้าน ความประพฤติวินัย และความสัมพันธ์ทางสังคม ถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การ สร้างเสริมคุณภาพจิตได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระอำนาจ อุดกานโม (น้อยนิล)** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวยอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวยอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นางสำราญ วงศ์คำพันธ์** ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนเมตริจิตไทย-อเมริกัน พบว่า ไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่ทั้งเป็นหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่ออบรมกาย วาจา และจิตใจให้เจริญองกามในคุณธรรม โดยเฉพาะศีลเป็นขั้นตอนประพฤติปฏิบัติเบื้องต้นของชีวิตที่มีความสัมพันธ์อย่างถูกต้องกับสิ่งแวดล้อมและเพื่อนมนุษย์ตั้งแต่การดู การฟัง การกิน การทำ การคิด เป็นต้น

๓. การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสมาธินักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผลการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่ให้เห็นว่านักเรียน มีการยืนตรงเคารพธงชาติ ตามกฎระเบียบของโรงเรียน โดยสำรวมมีสติปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวม การใช้สอยสิ่งของต่างๆ อย่างรู้คุณค่า ตั้งใจเรียน ทำงานร่วมกับเพื่อน มีความอดทนในการทำงานจนงานสำเร็จ มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ นั้นต้องอาศัยสมาธิ ดังที่ **พระมหาจักรพันธ์ จกทวโร** กล่าวว่า จิต ที่เข้มแข็ง มั่นคงหรือความมีประสิทธิภาพของจิต เช่น มีฉันทะ ความใฝ่รู้ใฝ่ดีงาม ใฝ่กระทำ จิตมีความเพียร ความขยัน ความอดทน มีความระลึกได้ รู้ตัวทั่วพร้อมเท่าทัน ตื่นตัวอยู่เสมอ สามารถควบคุมตัวเองได้ มีความตั้งมั่นแน่วแน่ ใส สงบ เป็นสมาธิรวมไปถึงความไม่ประมาท ที่จะทำให้ก้าวหน้ามั่นคงในพฤติกรรมที่ดีงาม หรือตั้งมั่นในความดีงามและ

พร้อมที่จะใช้ปัญญาในการใช้ชีวิตและประกอบกิจการที่ สอดคล้องกับแนวคิด **บรรเทา กิตติศักดิ์** ที่ได้กล่าวว่า จิตให้สงบ มั่นคง ผ่องใส ระวังจากกิเลส เมื่อจิตสงบมั่นคงเป็นจิตที่ฝึก ดีแล้วก็เป็นจิตอันควรแก่การทำงานที่จะพิจารณาธรรมได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง **สุมน อมรวิวัฒน์** กล่าวว่า ผู้เรียนต้องรวบรวมจิตใจ ความคิดให้แน่วแน่เป็นจุดเดียวไม่ซัดส่ายไปสู่เรื่องอื่น สิ่งอื่น นอกห้องเรียน นอกเรื่องที่เรียน ไม่คิดตริตรอง วิตกกังวลถึงเรื่องอื่นๆ ที่จะทำให้สมองไม่ปลอดโปร่ง ผู้เรียนต้องตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ (ปลืโพธ) ออกจากความคิดจิตใจ

๔. การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านปัญญานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผลการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ชี้ให้เห็นว่า การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดไม่ถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาด้วยสติรู้ตัว ปัญญาผู้คิดของตนเห็นคุณค่าของศีล สมาธิ ปัญญายอมเป็นผู้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในไตรสิกขา ดังที่ **พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร** กล่าวว่า การรู้จักมอง รู้จักคิด มีหลักการคิด มีวิธีคิดที่จะเข้าถึงความจริง และได้คุณประโยชน์ มีโยนิโสมนสิการอย่างที่เราเรียกว่ามองเป็น คิดเป็น เช่น รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ สืบสาวหาเหตุปัจจัยของสิ่งเกิดขึ้น ดำรงตั้งอยู่และแปรเปลี่ยนสภาวะไป การรู้จักจัดการ ดำเนินการ ทำกิจให้สำเร็จ ฉลาดในวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย มีความสามารถในการแสวงหา เลือกรัดจัดสรรประมวลความรู้ คิดได้ชัดเจน และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยงมสร้างเป็นเครือข่ายความรู้และสร้างเป็นความรู้ความคิดใหม่เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ มีความรู้แจ้งเข้าถึงความจริงของโลกและชีวิต รู้เท่าทันกับธรรมดาหรือกับธรรมชาติทั้งหลาย สามารถแก้ปัญหาชีวิต ขจัดความทุกข์ในจิตใจของตนเองได้ สอดคล้องกับ **ไพรัตน์ ญาติฉิมพลี** กล่าวว่า ปัญญาสิกขา คือ การฝึกใช้ความรู้ที่แน่วแน่ที่จุดเดียวพิจารณาผลที่เกิดขึ้นในใจของตน ในการเลือกการกระทำผิดหรือถูกหลักศีลธรรมว่าเป็นอย่างไร ทำไมเป็นเช่นนั้น เพราะอะไร ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ แล้วสาวไปหาสาเหตุของการเลือกกระทำพิจารณาความไม่เที่ยง ทนทานไม่ได้ เกิดแล้วดับไป จนกำหนดข้อควบคุม ความประพฤติทางกาย ทางวาจา ของตนได้อย่างสมเหตุสมผล **สุมน อมรวิวัฒน์** กล่าวว่าขั้นปัญญา หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนใช้สมาธิ พลังความมีจิตใจแน่วแน่ทำความเข้าใจ ปัญหา แก้ไขปัญหาจนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจแก้ปัญหาได้เกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาขึ้นในตนเองมีมโนทัศน์ ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามที่เป็นจริง สอดคล้องกับทฤษฎีของ **Kohlberg** กล่าวว่า ความเจริญทางจิตใจของบุคคลนั้นมีส่วนสัมพันธ์อยู่มากกับความเจริญทางจิตใจของบุคคลนั้น มีส่วนสัมพันธ์อยู่มากกับความเจริญทางสติปัญญา เหตุผลและอารมณ์โคลเบอร์ก มีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์ที่คนเราใช้ตัดสินความถูกผิดของการกระทำจะพัฒนาเป็นขั้นๆ จากต่ำไปสู่ขั้นสูงกว่าทีละ ๑ ขั้นไม่มีการย้อน ไม่มีการข้ามขั้นและไม่มีการเร่งขั้นตาม ทรรศนะของ โคลเบอร์ก จริยธรรมแต่ละขั้นจะเป็นผลของการคิดไตร่ตรอง ในการคิดไตร่ตรองจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่นำมาพิจารณา ส่วนหนึ่งเป็นความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ทางสังคมที่ได้รับใหม่ โดยเฉพาะข้อมูลที่ได้จากการฟังทรรศนะของผู้อื่น ซึ่งอยู่สูงกว่าระดับพัฒนาการของตน ๑ ขั้น หากข้อมูลต่างๆ เหล่านี้มีความขัดแย้งไม่ลงรอยกัน ความรู้สึกไม่สมดุลก็จะเกิดขึ้น ทำให้ผู้ตกอยู่ในสภาพที่ไม่สมดุลต้องปรับตัวเองโดยการสำรวจและจัดระเบียบตามความคิดเป็นโครงสร้างทางความคิดใหม่ ซึ่งแตกต่างจากเดิมกระบวนการจำแนกและการบูรณาการ จึงเป็นกลไกของการพัฒนาจริยธรรมผลของกระบวนการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ซึ่งมาแทนที่ความเข้าใจเก่าจริยธรรมใหม่นี้

อยู่ในขั้นสูงกว่าจริยธรรมเก่าในเชิงคุณภาพอย่าง สั้นเชิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นางสำราญ วงศ์คำพันธ์** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนโมตรีจิตไทย-อเมริกัน จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ไตรสิกขาเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่ทั้งเป็นหลักการและวิถีปฏิบัติเพื่ออบรมกาย วาจา และจิตใจให้เจริญงอกงามในคุณธรรม โดยเฉพาะศีลเป็นขั้นตอนประพฤติปฏิบัติเบื้องต้นของชีวิตที่มีความสัมพันธ์อย่างถูกต้องกับสิ่งแวดล้อมและเพื่อนมนุษย์ตั้งแต่การดูแล การฟัง การกิน การทำ การคิด เป็นต้น สมมติเป็นขั้นที่สองที่ให้ความสำคัญการรักษาจิตด้วยคุณธรรม และคุณธรรม ส่วนขั้นตอนสุดท้ายคือปัญญา ที่สำคัญคือหลักการและเหตุผล การศึกษาไตรสิกขาคือเพื่อคุณภาพชีวิต อีสรภาพจากการยึดติด เป็นไปเพื่อคุณประโยชน์ต่อบุคคลและประโยชน์ร่วม

๕. ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า นักเรียนได้เสนอแนะว่า ควรส่งเสริมเด็กที่มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ควรส่งเสริมให้เด็กมีความสามัคคี ประองตอง ภูมิใจ และเชิดชูในความเป็นไทย ควรส่งเสริมเด็กที่มีความซื่อสัตย์สุจริต สนับสนุนให้เป็นเด็กที่ประพฤติตรงตามความเป็นจริง ทั้งทางกาย วาจา ใจ ควรส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ควรส่งเสริมให้เด็กมีวินัย จะได้เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน ควรสนับสนุนเด็กที่เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ ให้เป็นเด็กที่มีความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ควรส่งเสริมให้นักเรียนเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม ควรส่งเสริมเด็กให้มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างประมาณตน มีเหตุผล รอบคอบ ระมัดระวัง อยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สนับสนุนเด็กที่รักความเป็นไทย ให้มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย มีความกตัญญูกตเวทีย ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างถูก ควรส่งเสริมเด็กที่มีจิตสาธารณะ ให้เป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะงานวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผู้อำนวยการ ผู้บริหาร ควรให้การสนับสนุนบุคลากรและงบประมาณเพื่อส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่แก่นักเรียน

๒) ผู้อำนวยการ ผู้บริหาร ควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่แก่นักเรียน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- ๑) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักไตรไตรศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๒) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจต่อการใช้หลักไตรไตรศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ๓) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพบาทในการจัดกิจกรรมเรียนรู้แก่นักเรียนต่อการใช้หลักไตรไตรศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลทฤษฎีภูมิ

(๑) หนังสือ:

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๔.
- . **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและวินัยในตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.
- . **กระทรวงศึกษาธิการ. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.พ., ๒๕๔๕.
- . **กระทรวงศึกษาธิการ. วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยทางการศึกษา, ๒๕๔๒.
- กรมการศาสนา. กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักการวิธีการจัดการศึกษาและหัวข้อจริยธรรมสำหรับใช้อบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒.
- กวี วงศ์พุด. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: พี.เค.อินเตอร์ปริ้นท์, ๒๕๓๙.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **คุณลักษณะและภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.
- . **จอมปราชญ์การศึกษา: สังเคราะห์วิเคราะห์และประยุกต์แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและการพัฒนาคน**. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๔๓.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. สำนักงาน. **แผนพัฒนาปฏิบัติการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี ๒๕๔๓ และ ๒๕๔๔ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔**. สำนักงานกฤษฎีกา, ๒๕๔๑.
- ทวี บุญยเกต. **พ่อสอนลูก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เฟื่องเกสร, ๒๕๔๒.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. **มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง: ความหมายและความสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๔.
- บรรเทา กิตติศักดิ์. **จริยธรรมทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘.
- บุญชม ศรีสะอาด. **วิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์นการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- ประชุม โพธิกุล. **ภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ, ๒๕๕๓.
- ประนอม เดชชัย. **เสริมทักษะการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชามัธยมศึกษา, ๒๕๓๖.
- พจนานุกรม. **ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.๒๕๓๐**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๓๑.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **การศึกษาเพื่อสันติภาพ**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, ๒๕๓๘.

----- พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.

พระไพศาล วิสาโล. **วิถีสังคมไทย ชุดที่ ๔ ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔.

พระราชวรมณี (ป.อ.ปยุตโต). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, ๒๕๓๐.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ ๓.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๘.

พุทธทาสภิกขุ. **คู่มือมนุษย์.** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๗.

มัณฑนา สังฆะภุชฌ์ และวราพรธม น้อยสุวรรณ. **ทิศทางการศึกษาไทยในอนาคตใน ๑๐๐ ปี** กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๓.

ราชบัณฑิตยสภา. **พจนานุกรม.** ฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. **เทคนิคทางการวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐.

วไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. **จิตวิทยาพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๘.

วันเพ็ญ วรรณโกมล. **การพัฒนาการสอนสังคมศึกษา.** สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๔.

ศึกษานิเทศก์ หน่วย กรมสามัญศึกษา. **คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ.** กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ, ๒๕๓๔.

สงศรี ชมภูวงศ์. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. นครศรีธรรมราช: วีพีเอส, ๒๕๕๔.

สมพงษ์ จิตระดับ. **ทางเลือกสังคมไทยในอนาคต.** กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **วิทยากรกับการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพิมพ์ครั้งที่ ๒.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๐.

สำนักงานศึกษาธิการเขตการศึกษา ๕. **ทฤษฎีการคิดและการสอนคิด.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. ราชบุรี: โรงพิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์, ๒๕๓๔.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.**

สุภาพร เทพยสุวรรณ. **สอนลูกให้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย.** กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๕๓.

สุนน อมรวีวัฒน์. **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตรีธรรสาร, ๒๕๒๘.

----- **หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะการเผชิญสถานการณ์.**

----- **พุทธวิธีสอน,** กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๓.

สุเมธ ตันติเวชกุล. **จิตวิทยากับคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง.** มติชน, ๗ มีนาคม ๒๕๔๙.

สุรินทร์ ยิ่งนิก. **การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักไตรสิกขา**. เอกสารเผยแพร่กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนบางซ้ายวิทยา: พระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๘.

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. **๒๐ วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและการเรียนรู้การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕.

อุดมพร อมรธรรม. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๓๗.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. **สร้างวินัยให้ลูกคุณ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว, ๒๕๔๔.

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/งานวิจัย

กฤตรินทร์ นิมทองคำ. **ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น, ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๒.

ฉันทนา อุดมสิน. **การศึกษาคุณลักษณะที่เป็นจริงและที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนสาธิต ประถมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามความคิดเห็นของอาจารย์และผู้ปกครอง, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๗.

ไชยรัตน์ ศิรินคร. **ปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเทศบาลนครพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๘.

ดุซฎี สัตถาวรศักดิ์. **การเปรียบเทียบวิธีการสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสัจจฉาในการสอนเบญจศีล และฆราวาสธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๔.

เดือนใจ ยอดนิล. **ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนวัดหนองอ้อ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต** สาขาบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๖.

นางสาวรุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ. **การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑. งานวิจัย**. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๘.

นางสาวอรรณณ เฉลยนาค. **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เรื่องงานประดิษฐ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๓.

นางสำราญ วงศ์คำพันธ์. **กระบวนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนไมตรีจิตไทย-อเมริกัน, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

- นายเพชร แสงเพชร. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลัก
อิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานคร.
พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- นิภาพรรณ แดงโรจน์. การศึกษาความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองและผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนใน
วิชาจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบไตรสิกขา.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๐.
- ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์. การทดลองใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, ๒๕๒๔.
- พรพรรณ สุทธานนท์. คุณลักษณะและวิธีการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลเมืองในเขต
การศึกษา ๒. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
บูรพา, ๒๕๓๘.
- พระมหาทองล้อม สุเมโธ (อินทะสร้อย) การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียน
ต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยุวิทยา จังหวัดแพร่, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๘.
- พระมหาบุญเพียร ปุญญวิริโย (แก้ววงศ์น้อย). แนวคิดวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัว
ตามแนวพระพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- วรางคณา โสมะนันท์. การพัฒนาคุณลักษณะนิสัยตามหลักไตรสิกขาในนิสิตระดับปริญญาตรี.
ปรัชญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘.
- สิริรัตน์ เฟ็งบุญ. การพัฒนาการดำเนินงานกิจการนักเรียนด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และ
ค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองยาว อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัด
ศรีสะเกษ. **การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.
- สุดใจ ชันทองคำ. การพัฒนาแบบวัดความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖. **วิทยานิพนธ์
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.
- หฤทัย อัจจุ. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำรูปแบบการดำเนินชีวิตและ
ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล
เขตกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ พย.ม.** บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๔๔.
- อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมด้านความมีวินัยใน
ตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่. **ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต** สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๒.

อุมาพร บุญญาวิโรจน์. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลในทัศนะของผู้บริหารเทศบาล ผู้ปกครองและครูโรงเรียนเทศบาลในเขตการศึกษา ๒. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.

(๓) วารสาร

ขวัญษา เอกจิตต์. หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน. หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ - ๑๗๐ - ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙.

นวลศิริ เปาโรหิตย์. จะสร้างวินัยให้เด็กยอมรับอย่างไร. วารสารแนะแนวปีที่ ๔ ฉบับที่ ๙. ๒๕๕๐.

พรชัย ภาพันธ์. เมื่อจริยธรรมเด็กหายไปครูไทยต้องกอบกู้. วารสารวิชาการ, ๒๕๕๖.

วศิน อินทสระ. “ปัญญา คุณธรรมสูงสุด” วารสารศิษย์เก่า ม.ม.ร.. (มิถุนายน ๒๕๒๘): ๑๘๑๙

วิชาญ อัครวนสกุล. การใช้เวลาว่างที่ดีสำหรับวัยรุ่น. วารสารปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๑, ๒๕๕๕.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. วิสัยทัศน์การศึกษาไทยในอนาคต. วารสารศรีปทุมปีที่๔ ฉบับที่ ๕, ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่๒. วารสารปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๓. สำนักรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓.

อุดมศักดิ์ พลอยบุตร. หัวใจการปฏิรูปการศึกษา. วารสารวิชาการ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๑. พฤศจิกายน ๒๕๕๔: กองวิจัยทางการศึกษา.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

แทนคุณ จิตต์อิสระ. วิกฤตเยาวชนวิกฤตอนาคตของชาติ คอลัมน์หัวใจนักปราชญ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.childmedia.net/node/๒๓๔>, มติชน [๑ ส.ค. ๒๕๖๐].

พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร, ไตรสิกขากับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.mcutak.com/default.asp?content=contentdetail&id=๒๗๖๔๐>

๒. ภาษาอังกฤษ

Lawrence Kohlberg. Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research. New York : Russell Sage Foundation, 2000.

Peak and Havighurst, The Role of the Secondary School Principle in New Jersey. 2004.

Piaget, Changing Roles and Responsibilities of the Elementary School Principals, Dissertation Abstracts Internationnal, 5 (4) : October. 1975.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ
หนังสือขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

- ๑.. พระครูโฆสิตวิฒนานุกูล, ดร. นักธรรมเอก., พธ.บ, พธ.ม.,
ปร.ด. (Buddhism Philosophy)
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
รองผู้อำนวยการ สำนักวิทยาลัยสงฆ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
๒. รศ.ดร.เดชชาติ ตีรทรัพย์ พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา)
M.A. (Sociology), Ph.D. (Sociology)
อาจารย์ประจำสาขาสังคมวิทยา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมโสกราช
๓. นายสุรศักดิ์ อักษรสาร กศ.บ (สังคมศึกษา), ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา),
ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าชนะ อำเภوتاชนะ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลทดลอง Try out
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย เรื่องการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒. แบบสอบถามมีทั้งหมด ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้แสดงความคิดเห็น

๓. ในการตอบแบบสอบถาม ขอความกรุณา ตอบให้ครบทุกข้อ คำตอบของท่านจะนำไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อการวิจัยเท่านั้น และจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

๔. เมื่อตอบแบบสอบถามเสร็จแล้ว กรุณาตรวจสอบอีกครั้งว่าได้ตอบครบทุกข้อแล้วหรือไม่ แบบสอบถามที่ตอบคำถามครบทุกข้อเท่านั้น จึงจะถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ในการให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามนี้ ตามความเป็นจริง และตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านจะเก็บไว้ใช้สำหรับการทำวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น

พระอดิเทพ อธิวัฒน์ (หมกทอง)

นิสิตปริญญาโท

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. ระดับชั้นเรียน

มัธยมศึกษาปีที่ ๔

มัธยมศึกษาปีที่ ๕

มัธยมศึกษาปีที่ ๖

๓. อาชีพบิดามารดา

เกษตรกรรม

ประมง

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

ค้าขาย

๔. รายได้บิดามารดา

ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท

๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท

๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท

๑๕,๐๐๑ ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่กำหนด ตามความคิดเห็นของท่าน

การใช้หลักไตรสิกขา		ระดับการใช้				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ด้านศีล						
๑.	นักเรียนปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพียงใด					
๒.	นักเรียนซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น เช่นเมื่อพบเจอสิ่งของที่ตกหล่นอยู่ แล้วนำไปคืนให้เจ้าของเพียงใด					
๓.	นักเรียนมีพฤติกรรมลักขโมย ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตเพียงใด					
๔.	นักเรียนไม่พูดจาหยาบคาย หรือกล่าวคำเท็จให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนเพียงใด					
๕.	นักเรียนแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ตามรูปแบบของโรงเรียนเหมาะสมเพียงใด					
๖.	นักเรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ตรงต่อเวลาเพียงใด					
๗.	นักเรียนเคารพด้วยการไหว้เมื่อได้รับสิ่งของจากครูเพียงใด					
๘.	โรงเรียนส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาและสืบต่อพระพุทธศาสนาเพียงใด					
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ด้านสมาธิ						
๑.	นักเรียนยืนตรงเคารพธงชาติ ตามกฎระเบียบ ของโรงเรียนโดยสำรวมมีสติมากน้อยเพียงใด					
๑๐.	นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมส่วนรวมที่ตนอาศัยอยู่เพียงใด					
๑๑.	นักเรียนใช้สอยสิ่งของต่างๆ อย่างรู้คุณค่าเพียงใด					
๑๒.	นักเรียนตั้งใจเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพียงใด					
๑๓.	นักเรียนทำงานกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้ดีเพียงใด					
๑๔.	นักเรียนมีความอดทนในการทำงานจนงานสำเร็จเพียงใด					
๑๕.	นักเรียนมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย					
๑๖.	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ เพียงใด					

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ปัญญา						
๑๗	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสถาบัน พระมหากษัตริย์ เพียงใด					
๑๘.	นักเรียนสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดไม่ถูกต้องตาม หลักไตรสิกขาเพียงใด					
๑๙.	นักเรียนเป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที, มีหิริและ โอตตปปะมากน้อยเพียงใด					
๒๐.	นักเรียนเป็นผู้มีความเข้าใจที่ถูกต้องในไตรสิกขา เพียงใด					
๒๑.	นักเรียนเห็นคุณค่าของศีล สมาธิ ปัญญา เพียงใด					
๒๒.	นักเรียนแก้ไขงานที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้นเพียงใด					
๒๓.	นักเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน เพียงใด					
๒๔.	นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาด้วยสติรู้ตัวปัญญารู้คิดขอ ตนเพียงใด					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง โปรดเขียนข้อเสนอแนะและแนวทางการใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามความคิดเห็นของท่าน ในด้านต่างๆ

๑. แนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ด้านศีล
๑.....
๒.....
๓.....
๔.....
๕.....
๒. แนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ด้านสมาธิ
๑.....
๒.....
๓.....
๔.....
๕.....
๓. แนวทางส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ด้านปัญญา
๑.....
๒.....
๓.....
๔.....
๕.....

ขอขอบคุณ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา สกุล	: พระอดิเทพ อธิวณฺโณ (หมกทอง)
วัน/เดือน/ปีเกิด	: ๒๒ กันยายน ๒๕๑๘
สถานที่เกิด	: โรงพยาบาลปากนัง ตำบลปากนัง อำเภอปากนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๘ จบการศึกษาปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรม ห้องเรียนวัดพัฒนาราม
อุปสมบท	: ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๒
สังกัด	: วัดศรีสุวรรณ ตำบลสมอทอง อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๘๔๑๗๐
ปีที่เข้าศึกษา	: ๒๕๕๙
ปีที่จบการศึกษา	: ๒๕๖๑
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดเขากอม ตำบลคลองพา อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๘๔๑๗๐